

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	6 frt — kr.
Negyedévre	1 > 50 >
Helyben hazhoz átvéve:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 frt — ar.
Videkre postán szállítva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 > 50 >

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apacza-utca 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes száma ára 4 frt.

NAGYVÁRAD, augusztus 14.

Mit hoz a jövő?

Abból a chaotikus zürzavarból, amely a politikai atmoszférákban uralkodik, mint egy kiáltó kérdőjel áll elénk a kérdés: mi vár a magyar katolicizmusra a közel jövőben, — vagy a mi teljesen egyértelmű ezzel: *mi lesz a függőben levő kath. mozgalmakkal, — az autonómiával és kongruával.*

Marad-e Bánffy vagy megy, Szilágyi-Csáky jön-e helyébe, vagy tán egy Szapáry-Apponyi féle koalíciós-kormány? — nem tudjuk, habár elismerjük, hogy mindezek főben járó kérdések; de ezeknél ránk magyar katolikusokra nézve sokkal égetőbb az a kérdés, lesz-e valami az autonómiából, vagy marad továbbra is a mai tarthatatlan állapot?

Távol áll tőlünk annak szándéka, mintha a bizalmatlanság felköltése által a kormány eljárását nehezíteni akarnánk, politikai levél-bekákknak sincs kedvünk feleselni; s azért csak az eddigi tényeket és tüneteket látva vetve akarjuk konstatálni a valószínű valót.

Wlasits Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy az egyházpolitikai reformok által felizgatott kedélyeket lecsillapítsa, a kultuszvita alkalmával megígérte, hogy a kiállítás bezártával össze fogja hívni a katolikusok önkormányzatát szervező kongresszust, s erre nézve fel is olvasta ő felségének legmagasabb bealegyezéséről tanuskodó leiratát.

De valjon komoly szándéka-e ez a

kormány köröknek, vagy csak mézesmadzag a katolikusoknak? Mi azt hisszük, az utóbbi! Az a szabadelvűpárt, amely a hatalom birtoklásáért mindenre kész — Stomfa, Nyitra, szavazó-liszták meghamisítása, a gyülekezési és szólás-szabadság elrablása (kőszegi és lovászpatonai esetek) stb. — nem egy könnyen fogja kiadni kezéből azt az óriási hatalmat, amelyet a kath. autonómia nem léteiben jelenleg gyakorol; hanem mivel a választások a küszöbön vannak, az ország forrong, mint egy méhkas, kellett ezt az ígéretet tenni, hogy a magyar kath. egyház hagyományos szokásához hűen újból beszéljék annak a liberális pártnak roska-dozó szekerét huzni, a mely hála fejében ugy szereti, majd megesi!

Mert ha a kormányköröknek komoly szándékuk volna megadni az autonómiát, akkor miért dobnak új tápanyagot az izgatottságnak már is izzó kohójába azzal, hogy most forsirozzák az egyházi javak összeírását? Hiszen a dolgok természetes rendje éppen az volna, hogy előbb megadnák a magyar katolikusoknak az országos önkormányzati jogukat és azok majd maguk rendeznék a felségével, mint legfőbb kegyurral a kongruát. Mert ha tudott a kath. alpapság nélkülözni századokig, szívesen vár még néhány évig, csak hogy az anyagi haszonért függetlenségét és egyháza jogait fel ne adja, ki ne szolgálta. »Timeo Danaos et dona ferentes! . . .

Mi nem habozunk kimondani, hogy a kormányuk eszéágában sincs megadni a kath. autonómiát. Az egész

csak mézesmadzag, maszlag. Ettől az uralkodó párttól ne várjunk mi katolikusok semmi jót! Lehet, hogy össze fog hini egy értekezletet, már csak azért is, hogy a Korona kívánságának eleget tegyen; mert ő felsége kész a főkegyuri jogok épségben tartása mellett akármelyik pillanatban megadni autonómiánkat, s abban csak a szabadelvű párt gátolja, és azután az egész ügyet egy pár évtizedre újból el fogja altatni, s legfeljebb egy pár jobb érzésű kath. képviselő fogja évről-évre a kultusz vita alkalmával ébresztetni parlamentünk e legöregebb alvó fakirját.

S azután marad minden úgy, mint a hogy a jelenben van. Hogy míg az összes többi hazai vallásfelekezetek, még az alig néhány százezet számláló unitáriusok is, önkormányzati joggal bírnak, s így püspökeiket és papjaikat magok választhatják, addig mi felettünk tíz millió kath. felett gyámlik továbbra is a felekezeten állam, ő nevezi ki főpásztorainkat, ő kezeli egyházvagyont — vallás és tanulmányi alapunkat; — nekünk pedig világi katolikusoknak marad továbbra is az a jogunk, a melyet eddig élveztünk egyházunk kormányzásában; hogy templomba mehetünk, predikációt hallgathatunk, meg gyónhatunk. —

És minthogy az ember nem szokott olyan dolgok iránt érdeklődni, a mihez semmi köze, marad minden továbbra is úgy, mint a hogy a jelenben van. Marad továbbra is a kath. világiak nembánomdisága, marad továbbra is a katolikus pária széles e hazában, Pesten úgy, mint

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Másodvirágzás.

Irta: MÉSZÁROS JÓZSEF.

— S ha kérdésére válasz gyanánt elmondanám azt, a mi ezelőtt 12 évvel, azon a bizonyos regatta-bálon történt?

— Hallgatom, Klára!

— Ej, minek idézzük vissza készakarva, mit már régen feledve tudunk; a visszapillantás elmúlt időkre csak fájdalmat keltene fel, megzavarná a csendes jelent, mely jól van úgy, a mint most van. Aztán, miért mondanám el? Maga éppen olyan jól tudja azt a mesének beillő való történetet, mint én; mert ketten voltunk benne a szereplők, ketten játszottuk el a színművet, a melynek címe: szerelem.

— Igaz, emlékezem reá; azt hiszem, tegnap történt. Még hallom a zene andalító dallamát, látom a forgó embertömegben enmagamat, karjaimban tánczosnőmet, magát. A kábitó zsbongásból beleszeng fülembé feledhetlen hangja, feltűnik piruló arca és érzem, hogy elszorul a szívem arra a szóra, melyet meg gondolatlanul ejtett ki szám s mely eltemette boldogságomat. Tizenkét esztendő múlt el azóta, ugy-e hosszú idő? De a hosszú idő nem volt képes előltni a minduntalan megújuló érzést, mely komoly életben maró kinnal juttatja elmémbe fiatalkori könnyelmű napjaimat. Szórol- szóra tudom, mit elmondhatna;

szokszor gondoltam arra az időre, melyben öntelten, elbizakodottan tekinttem a szép jövőbe, s mégis . . .

Fátyolképek voltak a jövő reményei, széjjel foszlottak . . . csak a múlt maradt meg és ennek emlékezete balszam, gyógyító ír a bűnbánó szív fájdalmára. Legyen jó, Klára, mondja el.

— Ujra hallani akarja ajkaimról, hogy szerettem?

— Igen, könyörgöm. Legalább arról biztosítson, hogy valamikor birtam osztatlanul teljes egészében azt, a miért most hiába esedezem: szerelme.

— Ugy-e, én jegyben jártam szegény Jenővel, a mikor magát, a nagyvárosi világfit áthelyezték a vidéki városba?

— Igaz!

— Maga látogatásokat tett mindenfelé, eljött atyám házába is és akkor kezemet Jenőben nyugtatva láttuk meg egymást először. Maga beszélt, fesztelenül társalgott, csodálatos! csaknem egy órára nyújtotta első látogatását és olyan különösen nézett reám, a mikor távozott. Nem sokára megújította látogatását; megbarátkozott Jenővel és csakhamar minden napos vendégünk lett. Nyulánk, erőteljes termete büszkén hordta a barna főt, sötétkék, nagy epedő szemei szabályos arcának feltűnő szépséget kölcsönöztek: szebb volt, mint Jenő. Magas állásában a jólét, gondtalan élet verőfényes napja sugárzott egész lényéről; előkelőbb volt, mint Jenő. S a míg Jenő nekem szerelmemről mesélt, gondolataim másutt, magánál

kalandoztak, — magát láttam lelki szemeim előtt, a mikor Jenő ült a kis számolyon lábaimnál. Jenő, Isten nyugosztalja a jó embert, észrevette a változást. Kérdezte okát és én őszintén, tartózkodás nélkül megvallottam neki. Azt felelte, hogy nem akarja boidogságomnak utját állani, lemond rólam, tudva, hogy nem szerelem az, mi engem hozzá fűzne. Áthelyeztette magát a szomszéd városba s én szabad voltam, kész minden perczen az öné lenni. Maga kihasználta a változott viszonyokat, mindig együtt voltunk és jól esett hallanom az emberek pletykáját, mely minket jó előre is egy párnak híresztelt. Multak a hónapok, boldogan tellett az idő, nem bántam volna, ha mindig úgy marad.

Ugy véltem, maga is szeret engem és forró, önzetlen szerelmem viszonzásra talál. Vártam bizalommal nyilatkozatát, mert nem hittem, hogy bekövetkezhessék az, a mi megjött. Maga kezdett elmaradozni, látogatásai megtrikultak és ha találkoztunk néha, kimérten udvarias, feszes volt a modora. Azoknak az embereknek a révén, kik mindig a más bajával törődnek, megtudta a viszony meglazulását Jenő is és nyomban nálam termett.

Azt mondotta, hogy szerelme, tisztelete változatlan és bírásom éppen oly boldoggá tenné, mint az előtt hónapokkal. Tudtára adtam, hogy nem szeretem, soha se is szerettem és ha az előtt neki adom kezemet, csak szüleim nógatasára tettem volna, hogy asszony legyek és biztosítam jövőmet. Ez sem tértette

szent László városában, a hol ma holnap már temetni se lehet a katolikuskoknak egyes fanatikus pásztorcskák asszisztenciája nélkül, a hol ma holnap a plébános fejére szakad a nemes város kegyurasága alatt álló lelkészlak, s a hol a községi iskolák könyvtára számára a »Protestáns Szemlét« járatták hivatalból . . . és nem akad kath. ember, akinek volna erkölcsi bátorsága ezeket illetékes helyen szóvá tenni . . .

Folytassuk tovább? Nem! mert a keserüségtől kihull a toll a kezünkől . . .

A margitai kerületből.

(Eredeti tudósítás.)

Margitai kerület orsz. képviselője, Baranyi Ödön a mai napon kerületünkbe érkezett, a választó kerület határán Apátkeresztúron a választók nagy tömege, több mint 100 kocsin jelent meg az érkező közkedveltségű képviselő üdvözlésére. A megérkező képviselőt lendületes beszéddel Csuka Ferencz apátkeresztúri ev. ref. lelkész fogadta, a meglepett és a fogadásra nem számító képviselő emelkedett és hazafias beszéddel válaszolt az üdvözlésre. A lelkes fogadást jelentőssé az tette, hogy a választók pártkülönbség nélkül voltak jeien, a szeretett képviselőt a nagyszámu választó kísérvé Vedresábrányba vonult, a hol magyaros ebéd követte, a fogadást, a melyen hangulatos pohárköszöntők mondtak, ez alkalommal szeretett képviselőnk kijelentette, hogy a bizalmat köszöni és e bizalomból kifolyólag a kerület megtisztelő mandátumára reflektál.

Mária országa.

Magyarország hg.-primása körlevelet adott ki, mely a jelen viszonyok közt minden esetre helyet pótol.

Mindenki tudja, a ki csak magyar — szól a körlevél — hogy országunk keletkezésével csaknem egyidejű ez a tisztelet. Tudjuk, hogy első apostoli királyunk a Szentszékétől nyert koronával Nagy Boldog-asszony napján ünnepélyesen kihirdette, hogy Mária mennybemene-tele napját mindenki megülsje. Asszonyunk nap-

jának nevezze s egyéb ünnepeit böjttel és kiváló ünnepekkel megülsje. És valóban, alig kezdte meg István apostoli működését, alig volt ideje a katolikus hitnek hazánkban terjednie, máris legszebb jelei tüntek fel a Mária tiszteletnek. A magyarok sohase használták a Mária nevet, hanem mindig Asszonymnak neveztek a krónikák és történetünk tanúsága szerint, és ha valaki a szent nevet kimondta, azonnal ájtatosan meghajtották magukat, vagy térdet hajtottak.

Mem utolsó erényünk az eleink vérével belénk oltott, mondhatnók, velünk született Mária-tisztelet, hiszen már ők. »Szűz Mária családjának« neveztek országunkat. A templomokban, családban, minden szűkölködésben Asszonyukat hívták segítségül: a közönséges szöbeszédben, a győzelmi örömeinkben Asszonyukat dicsérték úgy, hogy alig találhattunk volna valakit, a kinek szíve, nem gerjedezett és áradott volna Mária dicséretétől.

Tudjuk bizonyosan, hogy hazánkban a boldogságos Szűz minden ünnepe Asszonyunkról s nem Mária névről lett elnevezve, ime: Gyertyaszentelő, Gyümölesoltó, Sarlós, Nagyboldogasszony, Kisasszony. Lám az Angyal üdvözlésben nem mondjuk a latin eredeti ima után Szent Mária, Isten anyja, hanem Asszonyunk Szűz Mária; mindez mutatja, hogy ez az elnevezés a fiui szeretetből a leggyöngédebb érzelmekből származott s bár ez egyházban nem használatos, csaknem ezeréves hagyomány kel védelmére. Mennyire tisztelik a Szent Szűzet a magyarok, bizonyítja, hogy minden pápai fölmentvény daczára megszokták tartani a szombati böjtöt az Ő tiszteletére, Három százados szokás a loretti litániába beszurni: Magyarország védőasszonya, királynéja, könyörgőj érettünk. Manapság is szokás, a mi ősi, eredeti, a Mária név kiejtésékor kissé meghajtani a fejet,

A régi krónikákban olvassuk: Nincs itt Magyarországon asszonyi vagy férfi ékszer, pénz, a Boldogságos Szűz alakja, arca nélkül; ott van a Szent Szűz képe minden aranyon, ezüstön, pénzen, fegyveren, ruhákon, zászlókon. Ime minden bizonyítja, mennyire tisztelték eleink Szűz Máriát. Ezt jól megfontolva, egyrészt örömmre kell gyuladnunk az Ő jámborságának, de másrészt pirulnunk saját hidegvérségünk miatt. De mondhatunk még mást is. Magyarországon volt az első, hol a Szűz tiszteletére naponta többször harangszóval felhívják a híveket. Mielőtt még a római pápa ezt az egész egyházban elrendelte, már 1309-ben kimondta az udvari zsinat.

Nem ok nélkül tehát, sőt teljes joggal mondhatjuk, hazánkat: Szűz Mária családjának,

hisz mindenkor, minden zsinat az Ő tiszteletét akarja elő mozdítani. Hogy mégis néhányat felhozzak: 1279-ben tartott budai zsinat elrendeli, hogy valahányszor az Üdvözlég Mária mondják, vagy hallják a papok, azonnal letérdelve hajtják meg magukat: az 1464-iki székesfehérvári országgyűlés pedig törvénybe iktatta, hogy vasárnapokon és a boldogságos Szűz ünnepein vásár ne tartassék.

Láttuk immár, hogy az egész ország miként tiszteli a szent Szűzet: Felhozok tehát néhány példát, miként tisztelték az egyesek.

Hazánk két fényoszlopa, István és László, kiket az egész világ a szentek sorában tiszteli, lángbuzgalmi tisztelői valának a Szent Szűznek. István Sz.-Fehérvárott nagyszerű székesegyházat emel neki, melyhez fogható Magyarországon nincs egy sem, a világon pedig vajmi kevés volt; László pedig első volt, a ki az aranyakat a bold. Szűz képével ékesítette s védőasszonyunknak nevezte azt, kit István király Asszonyunknak nevezett. Margit, Kunigunda, Jolánka, Imre, Erzsébet, a magyar szentek mind versenyeztek a tiszteletben.

Említés nélkül nem hagyhatjuk Nagy Lászlót, ki az ellenségén váratlan győzelmet nyert. Mária-Cellben a Szent Szűz tiszteletére, kit Ő Anyjának, dicső Asszonyának, országa koronájának, közbenjárójának és különös védőasszonyának szokott volt nevezni, hálából esodaszép kápolnát emelt, melyet drága kincsekkel felszerelt, sőt győzelmes kardját, szinarany kelyhet, aranyos koronát s drágaköves ereklyetartót is tett a boldogságos Szűz lábaihoz. Mit szóljunk IV. Béláról, V. Istváuról, III. Andrásról, Róbert Károlyról, Corvin Mátyásról, III. Ferdinándról, mind gyöngéden tisztelte Szűz Máriát.

Nem zárhatjuk be jeleseink névsorát, míg herczeg Esterházy Pált, országunk nádorát föl nem emlíjük, a ki könyvet irt a Bold. Szűz tiszteletére, a szeplőtlen fogantatásról. Előszavában így ír: »A te tiszta szent lábaidhoz borulva kérem védelmedet és segítségedet, óh Istennek Szent anyja, a menny és föld legfelségesebb királynéja, midőn gyöngeségemről megfeledkezvén, e nehéz munkába, szeplőtelen fogantatásod igazságának bebizonyításába fogtam. Mert ime, hittudósként szerepeljek? én a ki trombitaharsogás és dobpergés közben nevedtem, a ki kardját ellenségeink vérében fűrösztem. Valóban méltán vádolhatnának, hogy vakmerő vagyok, de óh Szűz Anyám, a te szeretetted támogatni fog.

Méltán bámulhatunk, látván, hogy atyáink szívvél, észszel, mennyire dicsérték a boldg. Szűzet, Nagyasszonyunkat, mily fényt árasztott e tisztelet országunkra. Mert kétségkívül ha itt-

el kívánságától: könyörgött, hogy ha maga nem lesz férjem, tegyem őt szerencsésé egy szemernyi szerelem, csak a ragaszkodás, hitvesi barátság muzsájával.

Megígértem neki ezt az nap, melynek estéjén a regatta-bálon találkoztunk. Maga tánczra kért, egész valómban remegve nyújtottam kezemet. Táncz után a terem szegletében meghuzódva, távol az emberek zajától pihentünk. Nem tudom, honnan vettem a bátorságot, de én kezdtem meg a társalgást és elmeséltem Jenő ujabbi kérését. Maga hallgatólt. Arczomba szökött a vér, de azért elmondtam, hogy nem Jenőt, hanem magát szeretem és kértem, nyilatkozzék végre, feleségül akar-e venni vagy sem? Félve vártam válaszát és maga adott egy okos, józan feleletet, mely megalázott, de egyszersmind kijózanított. Azt mondotta, hogy szeret ugyan, de nem vehet el, mert szegény vagyok. Mikor megismert, gazdagnak vélt és szép álomban, a boldogság reményében ringatta magát. De utánjárásának eredményéből éppen az ellenkezőről győződött meg: megtudta, hogy nincsen vagyonom és kénytelenségből, szíve roncain visszavonul, mert nem akar szegénységébe engem is beletartani, nem akar egy koldusból kettőt csinálni.

— Igaz, úgy volt.

— Nem tudtam érzelmeimnek parancsolni; bolond szerelmes módjára gazdagnak mondtam magamat, ha szerelmét bírva, megoszthatom szegénységét. És maga erre azt felelte,

hogy a szerelemből magából megélni nem lehet, ha nincs mit aprítani a tejbe; hamar múlik a kolcsönös szeretet és a házasságban nemcsak én, hanem maga is szerencsétlen lesz.

— Igaz, Klára, mondtam.

— S én oktalan, nem tudom, hol volt az eszem, még nagyobb megszegyenítést erőszakoltam ki. Még folyton kértem és ajánlgattam szerelmemet. Említettem egy álomképet, mely megjósolta, hogy rövid időn belül váratlanul nagy összeg pénz birtokába jutok. Esküdöztem, hogy hiszek a látományban és biztosan tudom, hogy gazdag leszek. Kértem, higgyen, reméljen maga is . . . és maga felkelt ültéből, úgy láttam, ajkai körül egy gúnyos mosoly árnya sikkolt el és azt mondotta: várjuk meg az álom megvalósulását. Csakhogy ki nem bökkenette, hogy zsákban árult macskát nem vesz!

— Igaz, Klára, mondtam. Vétkeztem maga ellen, vétkeztem magam ellen és megbűnhődtem. Mert mikor másnap hozzá siettem, hogy kimagyarázzam szavaimat, helytelen eljárásomért bocsánatot esdve megkérjem kezét, szívét, — a zárt ajtók nemnyitak meg előttem. Leveleim felbontatlanul jöttek vissza; minden igyekezetem, hogy közelébe juthassak, sikertelen volt; és maga három hét leforgása alatt Jenő felesége lett. S hogy bűnhődésem teljes legyen, hogy pénz-sovár, nagyralátó vágyaimból egészen kiábránduljak, hogy a pokol ezer kinszenvedései, soha meg nem szünő szemrehányások és lelki marczangolások közepette sivar, remény nélküli, céltalanná váljék egész életem: a sors

ki nem fürkészhető szeszélyéből, alig egy pár hónap mulva álma csakugyan beteljesedett, egy sorsjegye, megütötte a főnyereményt és maga gazdag lett. A mellett, hogy a végzet eljáratta velem ezt a bolond áprilisi tréfát, maga sem szünt meg következetesen és kegyetlenül büntetni. Évek múltottak és jaj be ritkán volt alkalmam látni magát, kinek látására szegény szívem új reményt, életem új erőt nyert a továbbbi, vég nélkül való küzdelmekre. S ha látam, ha egy pillanatra gyönyörködhettem kedves lényén, mely nékem akart megnyilatkozni, — ha hallottam ezüst hangját, mely csupán nékem akart kacagni, — ha nemes tetteiből meggyőződtem, mily fenkölt lélekkel való közösségtől fosztottam meg magamat: vágyakozó szemeim nem lalálkoztak tekintetével, nem nekem szólt a tisztán csengő hang, nem engem ért a jószágos szív melege, mely nemes keblében dobogott. Szenvedtem sokat, nagyon sokat, annál inkább, mert tudtam, hogy maga is boldogtalan miattam . . .

— Én férjemmel elégedetten éltem.

— Megelégedetten igen, de nem volt boldog. Klára maga egyike azon asszonyoknak, kik életükben csak férfit tudnak szeretni. Maga tisztelte férjét csendes jószágáért, hűséges volt hozzá, mert jelleme, női erénye úgy követelte, mert férje önfeláldozóan szerette és atyja volt gyermekének. Nyugodalmat talált a becsületes férfi oldalon, de szíve, melyben elfojtva más szerelem lakozott, boldogságot nem lelt.

— Igaz.

hon, vagy külföldön dicséri valami a magyar nevet, ha főnmaradt dicső emléke atyáink teteteinek, azt a szűz Mária tiszteletének kell tulajdonítanunk.

Szükségesnek láttam mindezt elmondani Nagyboldogasszony napja közeledtekor, mely napon nyerte István, első királyunk a földi és mennyi koronát is, természetesen nem más ezelből, minthogy az ezredéves ünnepek és hálaadások között meg ne feledkezzünk arról, kinek annyi jót köszönhetünk idáig s a ki a jövőben is támogatni fog.

Ezt megfontolva, beismerjük oh Nagy Asszonyunk, vétkeztünk a te fiad, a mi Udvöztönk ellen és messze eltértünk a te édes neved tiszteletétől: a miért is számtalan csapás jöve reánk. De látván a dolgok fordulatát, erősen felteszszük, hogy atyáink örökét megtartjuk, — nyomdokait követni akarjuk.

És kereste bár a mai világ Aesculap oltárainál óvszereket a szocializmus titkos és nyílt veszélyeinek áradata ellen, mi a te néped, a te örökséged hozzád menekülünk Asszonyunk, ki nekünk legdrágább, az egész világon kiözönlő gyógyforrás vagy, kérve könyörgünk, hogy nyujts segélyt és óvszert, állítsd helyre a békét, melynek mint a réteken ékes olajfa, jelképe vagy. Fordítsd hozzánk irgalmas szemeidet és jóakarólag tekints reánk, hogy élünk minden napján boldogok legyünk. Szítsd ismét lángra hazánkban a szeretet és jószág tüzét, mely ha nem is aludt ki teljesen a vénülő, sőt utolsó napjait élő romlott században, de már nagyon leohadt. Apold nemzetünket, hogy a te szárnyaid oltalma alatt nőjön, virágozzék, erősödjék minden erényben, a mint illik Mária országához. És ti égi lakók örvendeztetek, mert a mai nap az a dicsőséges, melyen a szelid halállal elhunyt Anyját a csilagos égben szülőltje fogadja. És te királynő, ki Krisztus mellett trónolsz, hald meg teid könyörgését, hisz Szűz anya, téged meghallgat Fiad, te pedig szeretsz minket, Fiadat.

Kisipari hitelügy.

Kétségtelen, hogy a nemzetek konzerválására irányuló munkában fontos szerep jut a tőkének. Mely szerepet azonban a tőke csak úgy töltheti be, ha szakítva a tőke nemzetközi munkásságának jellegével, a nemzeti irányítást tüzi ki célul. Sajnos, az ingó tőke nem vetkőzik ki nemzetközi jellegéből soha, igazi hazája nincsen, mert csak az üzleti haszon köti ehhez vagy ahhoz az országhoz, a szerint, a mint érdekei kielégítést nyernek. Ennek a nemzetközi ségnek, a tisztán üzleti spekuláczióknak, mely

— Igen, igaz és ez a tudat nagyon fáj! Ha belefáradtam az önkínzásba, irigyletem Jénőt. Szegény meghalt, hosszú betegségének szenvedéseitől megváltotta a halál és Isten bocsássa meg, nem kívántam halálát, de úgy vélttem, megváltás lesz az nekem is. Maga letette az özvegyi gyász fátyolt, Klára, vegye le rólam is a gyászt, melyet tizenkét esztendője szüntelenül hordozok. Ha a régi szerelem hamujában alvó parázs, ott abban a jó szívben, megbántója iránt még egyszer fellángolna, ha a »szerettem« szó helyett azt mondaná »szeretem« és ha egyébről nem, hát a hosszú, hűséges szerelemért, megszánya kinlódásomat jövő életemet megédesíteni akarná . . .

— Most? Higgyek magának?

— Higgyen, nem fog csalódní.

Lám, agglegény maradtam, megőriztem szentül legszebb szerelmemet, bús egyedüllétembenszázszor is elesüggedve és újra reménykedve.

— De öregem is vagyunk már ahhoz, hogy új életet kezdjünk.

— Nem, nem . . . ne a megderesedett hajszálakat nézze, a mikor fiatal tűz pezseg ereimben, erős szerelem áradoz szívemben. Te szebb vagy, igazabb vagy mint valaha!

— Pista, gondolja meg, hogy tiz éves fiam van már.

— Tudom, és szeretni fogom őt is, atyja leszek neki. Nos . . . Klárka . . . ?

Klára hosszas gondolkodás után kezét nyújtja és mosolyogva mondja:

— Pedig nem érdemli meg!

nemzeti munkát nem szolgál, tudható be az a gyűlölség, melylyel az ország produktív elemei a tőke sikerei iránt viseltetnek.

A tőke bevonását a nemzeti munkába a kormányok feladatát képezi. Csak neki állanak rendelkezésére azok az eszközök, melylyekkel a nagy tőkét az ország kis elemei hitelgényei ki-elégítésére rávenni lehet. Erre várnak az ország kisiparosai 1884. óta, vagyis azon ipartörvény megalkotása óta, mely épen a kisiparos osztály romlására vezetett. A régi ezérendszer keretében nagyjából biztosítva volt az iparos hitelle, a mai ipartestületek egy iparost sem mentenek meg a bukástól.

És minél nagyobb a kisiparos-osztály hitel-szükséglete, annál bővebb hitelforrások nyitandók megmentésére. Tisza István államilagszubszenzionált bankja, a »magyar ipar s kereskedelmi bank« fenyves eredménnyel zárta le múlt évi mérlegét, de szeretnők tudni, hány kisiparost ragadott ki az uzsora-hitel karmaiból. Az iparbank persze úgy okoskodik, hogy hasznosabb dolog a nagy iparvállalatok s nagykereskedők hitelügyletének lebonyolításával foglalkozni, mint a kisiparososztályt a tönkeltől megmenteni, a mi legfeljebb nemzeti szempontból lehet kívánatos, de a nagy tőkének vajmi kevés haszna van belőle. A mi jeles ipartörvényünk is csak — a nagyiparnak van előnyére, — holott bizonyos, ha a kisipar a nagyiparhoz hasonló bánásmódban részesülne, megélni, sőt fejlődni tudna.

Pedig mindenki tudja, hogy a nagyipar állami kedvezményeken kívül olcsó hitelt kap, míg a kisipar, a kisipari hitelügy szervezetenlenségé folytán csak uzsora kamat mellett tudja hitelét kielégíteni. Dániel ugyan megígérte a kisipar hitelügyének oly szervezését, mely minden jogos igényt ki fog elégíteni. Kétkedve fogadtuk az ígéretet, mert mit lehet egy oly kormánytól várni, melynek minden törekvése a bankok dividendáit szaporítani, ha az alatt tönkre is megy a kisipar. Nem is esalatoztunk. A feltételek, melyek alatt a kisiparosok 400 ezer korona hitelben részesültek volna, oly súlyosak voltak, hogy a kis ipartestületek azokat el nem fogadhatták. A feltételeket természetesen nem a miniszter, hanem a bank szabta meg. A kisipari hitelügy rendezése ezen az uton ugyan dugába dől, de a budapesti takarékpénztár s zálogkölcson-intézet a kisipari hitelügy rendezése körül tanusított hazafias magatartásáért zálogházaknak alapítására és kézizálogról szóló záloglevelek kibocsátásáról már előre kapott engedélyről ugyan le nem fog mondani.

A dolog azonban nem aludt el. Következett a második felvonás. Dániel engedve a sokoldalról jövő sürgetéseknek, tanácskozmányt hívott össze. Eredménye ennek az értekezletnek ugyan nincsen, mint pozitív eredményt mindössze annyit jegyezhetünk fel, hogy Dániel is kénytelen volt elismerni, hogy a szövetkezetek legalkalmasabb módja a kisiparosok hitelgényei kielégítésére. Másodszor, hogy az ipartestületek oda nyilatkoztak, hogy az iparosok hitelügye rendezése ne a szövetkezetek központi hitelintézetére, hanem külön, kizárólag az iparosok hitelügyletével foglalkozó intézetre bizassék. Mialatt az ipartestületek e tárgyban részletes előterjesztést készítettek, a kereskedelmi miniszter elrendelte az országban működő ipari szövetkezetek adatai összeírását.

Igy áll a kisipari hitelügy jelenleg. Az ipartestületek előterjesztései kedvező megoldást fognak-e nyerni, alig merjük hinni. Mindeztideig legalább hiába keressük a kormányban azt a hajlandóságot, mely a kisipari hitelügy megoldásával, kisiparunknak biztosítana jövőt. — Azért ne lankadjon a hivatott tényezők buzgalma iparos szövetkezetek alakításában. Mert bizony magunkra vagyunk hagyatva.

Nagyvárad város közügyei.

A város terjeszkedése. Azon alkalomból, hogy Köblös Ferencz újabb akciót indított téglágetőjének engedélyezéseért, Busch David v. főmérnök érdekes előterjesztést tett a város terjeszkedéséről. Szerinte helytelen, hogy a város a külterületen terjeszkedik, mert ez

által a nagy kiterjedésű várost nem lehet úgy ellátni vízvezetékekkel, gázvilágítással, s az utcák fentartása is többbe kerül, mintha a jelenlegi területen építik fel az új házakat, s szóval felhasználják a belterületet építkezésre esetleg emeletes házak építésére. S ez az okoskodás helyes is. Mert kisebb területű várost könnyebb ellátni a szükséges közintézményekkel, jobban lehet a rendészeti ügyeket is végezni. Helyes az is, hogy a város építsen föl felé, emeletre s építse be a kerteket, bár ezért kár volna. Csakhogy mindennek nem sok haszna volna, mert mint Sal Ferencz mondotta, hiába építünk emeletes házat, a »csizmadia nem megy emeletre«, pedig nálunk sok csizmadia van.

A tüzesapok kezelése. A tüzesapok orsói közül naponkint eltörök egy-kettő. Miután ez a helytelen s erőszakos kezelés miatt van, a szivattyú és gépgyár a tüzesapok helyes kezelése iránt előterjesztést tett a mérnöki hivatalnak.

Városi közgyűlés.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága, tegnap délután 3 órakor rendes közgyűlést tartott.

Jelen voltak: Beóthy László főispán elnökléte alatt: Sal Ferencz polgármester, Rácz Mihály főjegyző, ifj. Rimler Károly főkapitány, Komlósy József, Dus László főügyész, Bordó Ferencz, Darvassy Lajos, dr. Grám Károly, Hegedüs Géza, Schöflin Akos, Gyöngyösi Lajos, dr. Radó Ignác, dr. Baróthi Akos, Szűcs István, Hoványi Gyula, Hoványi Géza, Nyiri György, Stark Gyula, dr. Sarkady Lajos, Czegléd Sándor, Déry János, Szokoly Tamás, Reizmann Mór, Hlatky Endre, Weiszlovits Ármán, Mostkovicz József, Andriská Károly, Beczkay Lajos, Fekete László, Kunyhósy János, Mészáros József, dr. Friedländer Sámuel, Serényi Gusztáv, Rendes Vilmos, Guttman József, Müller Salamon, Gábel Jakab.

A közgyűlés egyik legérdekesebb tárgya:

A félmillió kölcsön

ügye volt. A tanács javaslata után:

Sal Ferencz polgármester előadta, hogy Pesten, a kereskedelmi bankhoz elment a kölcsön ügyében s abban az esetben, ha megbízzák a tárgyalások folytatásával s fedezik a felmerülő költségeket, ez ügyet magáévá teszi s rolla annak idején jelent.

Dr. Radó Ignác szerint, e kérdés megoldására nézve legjobb lenne, ha az összes tartozások konvertálása által, egy nagyobb kölcsönt létesítenének és ezáltal az összeg négy és fél millió márkát tenne ki s ily nagy kölcsönnel, már inkább foglalkoznak a nagyobb bankok. Az eddigi tervek szerint nehéznek látja a kérdés megoldását, mert sokkal ziláltabbak ma a pénzügyi viszonyok, különösen azon pénzügyi intézetekre nézve, amelyek zálogpapirokkal is foglalkoznak. Nem lát jobb módot, mint konvertálás által bécsi bankhoz fordulni. A pénzpiac ma kozmopolita s így nagyon sokat meg is lehetne takarítani. A külföldi bankokhoz való fordulást, mint költségést és czélszerűtlent el-lenzi.

A közgyűlés, mint eszmét pártolja a Radó tervét, de azért a polgármester közbenjárását a Pesti ker. banknál, elfogadja.

Közterek átengedése.

A tanács előterjesztését Pápay Lajosné köztérátengedésére vonatkozólag, a közgyűlés elfogadta.

A Kádár Gyula, Friedman Rozália és Nagy Ferencz, továbbá Rimanóczy Kálmán és Pekárik Endre köztér átengedés iránti kérvényük tárgyalása a legközelebbi közgyűlésre hagyatott.

A Széchenyi téri beton járda.

Melocó L. budapesti betongyáros az iránti kérvénye tárgyában, hogy a város a Széchenyi-tér egyik felén lerakott beton járda 75 százalékat térítse meg, a tanács a kérvényt elvetni határozta.

Kunyhósy János, méltányosnak találja a 75 százalék kifizetését, mert a járda megfelel az igényeknek s kisebb javítások eszközzése után, még sok ideig lesz használható.

Dr. Radó Ignác. Szerinte a forgalomban az áru ha nem forgalomképes, visszaadatik a tulajdonosnak. Ő részéről azt sem bálná, ha el is vinnék a járdát. Ajánlja, hogy a város egy krajczárral se járuljon hozzá a járdához.

Beczka Lajos 50 százalékos megfizetését javasolja, annál is inkább, mert a járda nem mozgatható áru s így nem is lehet elvinni.

Rendes Vilmos a 75 százalékos megfizetését igazságosnak tartja.

Sal Ferenc polgármester, a maga részéről szintén megajánl 50 százalékos, s még azt is nagyon méltányosnak tartja.

Elnök szavazást rendelt el, melynek eredményeként, a tanács javaslatának mellőzésével az 50 százalékos megfizetést fogadta el.

A tüzérlaktanyai lovagló terem vas fedél-szerkezete.

Ennek elkészítésére nézve négy ajánlat érkezett be, melyek közül, mint legelőnyösebbet, Schmidt ajánlatát fogadták el, mely czég e munkálatot, hajlandó 6450-ért elkészíteni. Elhatározták neki a vállalatot kiadni, a többi ajánlat tevőnek pedig a bent levő bánatpénzüket kiadni rendeltetett.

Bubics Zsigmond köszönő levele.

A közgyűlésen felolvastott és tudomásul vétetett.

Kisebb ügyek.

Csordacsics Ferencnek a polgári- és reáliskola építése körül szerzett érdeme jutalmázasaként 200 frtot szavaztak meg.

Rácz Mihálynak 5 hét, dr. Grám Károlynak 6 hét, Kolman Adolfnak 4 hét szabadság-idő adatott.

Skraba Antal kegydíj iránti kérvénye Hlatky Endre indítványára elutasított.

Több apróbb ügy került még szőnyegre s ezek elintézése után az ülés véget ért.

Nagyvárad város 1897. évi közevetvám-költségvetés. A mérnöki hivatal idejekorán készítette el az 1897. évi költségvetés legfontosabb részét, a közevetvámalap költségvetését, melynek végösszege 143,242 korona s 10 fillért tüntet fel. Attekintve a részletes kimutatót, látjuk, hogy bár tekintettel van az előirányzat a városi pénztár kedvezőtlen helyzetére, lehetőleg segíteni kíván a szükségleteken okkal-móddal. A Ragány János v. főszámvevőhöz betérjlesztett költségvetés szerint ha a 143,242 korona 10 fillér főösszegeből levonjuk a bevételeket 121.500 koronát, marad a városi pénztár által fedezendő 21,742 korona 10 fillér.

UJDONSÁGOK.

TÁJEKOZTATO.

Szept. 3. Iparosok tömeges felrándulása a kiállításra. Október 3., 4., Lóverseny a nagyváradai gyepen.

* **A király Csáktornyan.** A király báró Beck tábornok fönök kíséretében szeptember 19-én érkezik Csáktornyára, hogy részt vegyen a zalamegyei nagygyakorlatokon. 18-án érkeznek meg Rainer és Ottó királyi hercegek a tábornokkal és az udvari tisztséggel. A király Festetich Jenő gróf kastélyába fog a nagygyakorlatok alatt lakni, e célra a kastély harmincz szobáját alakítják most át.

* **A király születésnapja Berlinben.** Királyunk születésnapja alkalmából, augusztus 18-án, mint egy berlini távirat jelenti, a potsdami új palotában lakoma lesz, melyre Vilmos császár az osztrák-magyar nagykövetség tagjait is meghívta.

* **A mi királynénk.** Erzsébet királyné jelenleg Ischlben nyaral s az onnan érkező hírek szerint egészségi állapota a lehető legjobb. Éppen ezért a Felsőleges asszony a jövő hónapban hazajön hozzánk és egy egész hónapi fog itt tartózkodni, nagyrészt Gödöllőn. Ez okból nem lehetetlen, hogy olyan ünnepségben is részt fog venni, a melyben megjelenésére

eddig nem is mertek számítani. A Felsőleges asszony nem is érzi többé szükségét az idegerősítő tengeri utazásoknak és corfui kastélyát is eladhatja, melyet valószínűleg angolok fognak megvenni. A királynéra vonatkozólag jó híreknek bizonyít mindenki őszinte szívből örül az egész országban.

* **Mária Dorottya főhercegnő esküvője.** Fiuméből táviratozzák: Az orleansi herceg esküvője Mária Dorottya kir. hercegnővel október végén lesz Bécsben. Az esküvő után Fiuméba utaznak, s József kir. herceg villájában két hétig laknak. A város nagyszerűen készül fogadni őket. Fiuméből Olaszországba mennek, s aztán az Orleansi herceg angliai birtokára vonulnak.

* **Kath. hitre térő hercegnő.** A Zarában megjelenő »Dalmata« állítólag a montenegrói udvarhoz közelálló körökből jelenti, hogy ott éppenséggel nem csinálnak titkot az olasz trónörökösnek a fejedelem leányával való és a közel jövőben megtörténendő eljegyzésből. A vőlegénynek odaérkezésére való tekintettel már most is nagyban folynak a megtartandó ünnepségek előkészületei. Egy spalatói pirotechnikus megbízást kapott, hogy nagyobb szabású tűzijátékot készítsen. A movenai hadiskolát végzett montenegrói tisztekből egy század fog alakulni, a kik állandóan a trónörökös mellett fogják a szolgálatot végezni. A »Dalmata«-nak ugyancsak az említett forrása azt is tudja, hogy a czetinjei metropolita, mint legfőbb fórum egyházi ügyben, már belecgezett, hogy Helena hercegnő kath. vallásra térjen.

* **József Ágost főherceg csodás menekülése.** Az isteni gondviselésnek meghatározott bizonyossága a következő eset. József Ágost főherceg augusztus 4-ikén meglátogatta dr. Steiner Pülöp székesfehérvári püspököt Teésen, s ott pár napig vadászgatott a nagy vadállományral rendelkező bakonyi erdőszécsében. Augusztus 7-én, pénteken a főherceg ismét kiment az erdőre vadászni. József Ágost főherceget, kit egyedül vadásztársá kísért a sötét-horog völgyben óriási felhőszakadás érte. A fiatal főherceg a hirtelen leszádkadt esőzuhatag elől egy százados cserfa óriás lombjai alatt talált menedéket. Az óriási fa lombosára sem volt azonban képes sokáig visszatartani az óriási erővel szakadó esőt, s az ágakon valóóságos csatornák keletkeztek. A fiatal főherceg csakhamar meggyőződött, hogy a százados fa csak az első pillanatokban nyújthat menedéket. Eszébe jutott azonban, hogy az óriási cserfa egyuttal célpontul szolgálhat a hatalmas villámcsapásoknak is, s azért a vadászszal a kis távolságra levő »kőpajta barlangba« vonult a felhőszakadás elől. Alig értek a barlangba, vakító fényugár kápráztatta el a szemüket, melyet nyomban iszonyu recsegés és ropogás követett. A villám belesapott a b a a c s e r ó r i á s b a, mely pár másodperczel előbb a főhercegnek menedéket nyújtott.

* **Kazinczy szobor Érsemjénben** 1859-ben Kazinczy Ferenc születésének 100-ik évfordulóján Érsemjénben (Bihar m.) emlékoszlopot emeltek. Az olesó kegyelet megtette kötelességét s azóta a szoborkő környékét gaz verte fel s maga az oszlop is dűledezik, porlad. Az ottani református lelkész rajta van ugyan, hogy ez a kegyetlen állapot megszűnjék, de az irodalmi társulatok segélyezése nélkül ez alig vihet eredményre. Kazinczy Ferenc talán megérdemel annyit tőlünk, most, ünneplésünk idején, hogy emlékéket kegyelettel ápoljuk. Érsemjénben legközelebb van a Szigligeti-társaság központja, ez vehetné kezébe a nagy poéta szobor-ügyét s ezzel nem is vétene alapszabályaink rideg paragrafusai ellen.

* **Vaughan biboros az anglikán egyházzól.** Angolország hálás katolikusai Sevenoaksban igen szép templomot emeltek a halhatatlan érdemű M a n n i n g biboros emlékére. Ebben a templomban a mult vasárnap nagyfontosságú

egyházi beszédet mondott a nagynevű kardinális közvetlen utódja, V a u g h a n westminsteri biboros-érsek. Beszédének a summázata ez: Az anglikán egyház VIII. Henrik óta Czézároknak járma alá került, mely alatt rabszolganóként jajgat, míg a kath. egyház hosszas elnyomatás és harcok után visszanyerte régi szabadságát. A kath. egyház a b s z o l u t szabadságot élvez Angolországban, míg az anglikán egyház teljesen elveszítette függetlenségét és az államhatalom nyers parancsszava jelöli ki minden útját.

* **A fegyvergyakorlatok elhalasztása.** A tartalékos tisztek, tiszthelyettesek és hadapródokon tudvalevőleg gyakran megcsik, hogy fegyvergyakorlatra való behívásakor az illető csapattestől bizonyos okokból a gyakorlat elhalasztását kérik. Az idén az eddiginél is nagyobb számban érkezvén ilyen kérvények az egyes csapattestekhez, több csapattest parancsnoksága kérdést intézett a hadügyminiszteriumhoz a kérvények tárgyában. A közöshadügyminiszter erre vonatkozólag most az összes fegyvernemek csapattesteihez rendeletet bocsátott ki, melyben kifejti, hogy a tartalékosok fegyvergyakorlatainak ily sűrű esetekben való elhalasztását egyáltalán nem látja indokoltnak, annál is kevésbé, mert a véderőutasításban s az idevágó miniszteri körrendeletben az elhalasztásról szó sincsen. Azok a tartalékos tisztekre és tiszthelyettesekre nézve, kik a fegyvergyakorlatok alatt nem felelnek meg a kívánalmaknak a véderő utasítás értelmében a következő év fegyvergyakorlatainak ugyanazon időszakára való behívását tartoznak a csapatparancsnokok a közös hadügyminiszteriumnak javaslatba hozni.

* **Egy veterán író halála.** Ozoray Árpád veterán író, mint részvétellel értesülünk, az este a Szent-István-kórházban hosszas betegség után meghalt. Az elhunyt a hatvanas években ismert alakja volt a magyar írói világnak. Több kötet elbeszélést és egyéb művet írt, egy darabját pedig előadták a nemzeti színházban. Az utóbbi időben betegeskedése miatt keveset dolgozott, s nagy visszavonultságban élt, mondja a »Hircsarnok«, a mi szépítése annak, hogy nagy szegénységben. Temetéséről az írói segélyegyesület gondoskodott.

* **Megfelebbezések a férjhezmenetel körül.** Megirtuk már, hogy Gosztajer Berta Esztergom városi elemi iskolai tanítónőnek az oda-vál iskolaszék megtiltotta a férjhezmenetelt, azzal az indokolással, hogy ha a tanítónő férjhez megy, állását veszti. A szerelmes tanítónő azonban nem hederített a tilalomra, hanem először is férjhez ment, azután pedig megfelebbezte a végzést. A megyei közigazgatási bizottság az iskolaszék végzését megsemmisítette és a férjhezmenetelt megengedte. Ezt a végzést meg a tanfelügyelő illetékességi szempontból, az iskolaszék pedig érdemből megfelebbezte. — Wlassics miniszter azonban megígérte a tanítónőnek, hogy ügyében kedvezően fog dönteni.

* **„Elriasztó példa.“** A járszági járás főszolgabírája valami szabálytalanság miatt fegyelmi vizsgálatot indított Koczka István járszabíró városbíró ellen s erről az intézkedéséről hivatalos irással értesítette. A városbíró ezt az aktát berámáztatta s kifüggesztette hivatalosbájára falára ezzel a gúnyos fölírással: »Elriasztó példaul az utódoknak.« A minap Almássy Géza főispán a hivatalok megvizsgálására Jász-Ápátiba érkezett s meglátta a városbíró szobájában azt a furcsa dekorációt. Azonnal levétette a falról a kicsufolt aktát s fölfüggesztette hivatalától a városbíró.

* **Megtért szabadkőműves.** Domenico Margiotta egy megtért olasz szabadkőműves, mostanába nagy feltűnést keltő emlékiratot bocsátott ki: Adrianó Lemmi, vagy egy 33-as emlékiratai czim alatt. Munkájában megkapóan adja elő, hogyan támadt a mai »egységes Olaszország«, hogyan csalták meg ennek szegény népét a patriotizmussal, hogy lett a nemzeti egység csupán ürügy és eszköz a szabadkőművesek kezében arra, hogy az egyházat elnyomják. Ezt az utóbbi tényt maga az olasz kormány is beismerte az 1895. szeptember 20-iki bevonulási ünnep alkalmával, a mikor a szabadkőművesek részvételét és a testületek közti első rangját kimondotta. Margiotta ter-

jedelmesen foglalkozik Lemmi a hirhedt olasz szabadkőműves nagymester áldatlan működésével is. Kimutatja a szerző, hogy Lemmi keze az utóbbi évek alatt történt politikai merényletekbe és gyilkosságokba mindig belejárt.

* **Bevádolt községi orvos.** Dr. Molnár József bácsfeketehegyi községi orvost bevádolták, mert állítólag nagyobb kötelesség mulasztásokat követett el a halottkémlés körül és a betegek gyógykezelését is hagyagul végezte. A belügyminiszter ezért fegyelmi vizsgálatot rendelt el ellene, de ez oly annyira huzódik, hogy még indítványt sem tettek ez ügyben. A lakosok ekkor a belügyminiszterhez fordultak, a ki szintén késedelmes eljárást tanúsít a fegyelmi ügyben. E miatt nagy az elkeseredés az uverbázi kerületben a kormány ellen, a hol most erős ellenzéki szervezkedés jött létre és a lakosok mind az ellenzék zászlója alá sorakoznak.

* **Hogyan vigyáznak egy császárra.** Egy berlini rendőrtisztviselő fölötté érdekes adatokat tett közzé azokról a rendszabályokról, amelyek a német császár egy-egy utazása előtt foganatba vétetnek. Az utazás előtt való napon alaposan megvizsgálják mindazokat az utakat, alagutakat, hidakat, szorosokat, amelyek a császári vonat áthalad. Hasonló gondos vizsgálás alá esnek a sinek is. E tekintetben az utazás biztonságáért az illető mérnököt terheli a felelősség. Az utazásnapján az udvari vonat előtt valamelyik mérnök rendszeren egy próbavonatot vezet, hogy az ut biztonságáról utólag is meggyőződjék. Ha a vasuti sinek mentén építkezés folyik valahol s a sinpár közelében esetleg gerendák hevernek, maguk a külön császári emberek állanak őrt, hogy az esetleges veszedelemnek elejét vegyék. Az állomásokon a vonatörököt tetemesen szaporítják s az alagutak elé, valamint a nagyobb hidakra is külön császári megbizottakat állítanak. Az udvari vonat gépkocsiján egy magasabb rangú gépész foglal helyet, azután az építőmérnök, akit az ut biztonságáért a felelősség terhel. A vonaton van még a forgalmi igazgató, vagy ennek helyettese, aki az esetleg beálló késedelmekre vagy változásokra nézve intézkedik. Bizonyos, előre megjelölt állomásokon gépek állanak készen az esetre, ha az udvari vonat gépében hirtelen valami hiba esnék. Azokon az állomásokon, ahol a császár elhagyja a vonatot, már előre intézkedéseket tesznek aziránt, hogy sem az utazó, sem pedig a nem utazó közönség közel ne férközhessen a császári vonatához. Éjjel a császár nyugalmának okából a vonatot nem fűtül s a fűtőléstől eltiltják azokat a vonatokat is, amelyek akár utközben, akár valamelyik állomáson találkoznak a császár vonatával. A vasuti hivatalnokok lázas munkában vannak; sürgönyök menesztetnek a szólrózsa minden irányába s a legcsekélyebb késést is azonnal bejelentik. Szóval, a német császár — eléggé kényelmesen utazhatik.

* **A szülők figyelmébe.** A debreczeni róm. kath. Theresianum felügyelősége a vidéken lakó szülőket értesíti, hogy nevezett intézetbe elemi iskolai, gymnáziumi és reáliskolai tanulók évi 150 frt. tartásdíj mellett teljes ellátásra felvétetnek. Bővebb felvilágosítást nyújt a Theresianum felügyelősége.

* **Ős-Budavára a kriminálisban.** Ős-Budavárának igazgatósága s a bérlők közt kiütött a háboru. Előbb polgári pörökben mérköztek meg egymással, utóbb azonban bérlők kriminális pörrel támadtak neki Ős-Budavárának. Azt mondják, hogy az igazgatóság becsapta őket, a mikor szerződésre léptek vele. Elhallgatta, hogy a közönséget rendes díjért csak este hat órától fogva bocsájtják majd be a területre, s ezzel tetemes kárt okozott nekik. A bérlők nevében megtették már a följelentést, s az ügyészség már meg is tette az indítványt, hogy az igazgatóság ellen rendeljék elcsalásért a vizsgálatot.

* **Miért van augusztusnak 31 napja?** Az augusztus hónapnak tudvalevőleg szintén 31 napja van, mint júliusnak. Miért van hát két

hónapnak egymás után 31 napja? Ennek nincs más oka, mint Augusztusnak, az első római császárnak rideg ünnepe, dícsvágya. Ő igazgatta ki ugyanis a Julius Caesar kalendariumát és mivel előde, Julius Caesar császár az ő hónapját, a júliust, 31 napra tette, Augusztus sem akart a saját nevével elnevezett hónap napjainak számával mögötte maradni, azért biggyesztette mindjárt oda a július után az augusztust, azért van a két szomszéd hónap mindegyikének 31 napja.

* **Betörés a váci székesegyházba.** Aug. 11-én arra a meglepetésre ébredtek a váci káptalan kanonokjai, hogy valami ismeretlen, jó madár az éj folyamán betört a székesegyházba és hat ajtót részben álkucsokkal felnyitva, részben felfeszítve, behatolt egészen a custodiatusig, hol a templom kincseit és értékeit őrzik egy vasládán. Ezt a ládát szerette volna feltörni, de az nem sikerült és bizonyára megzavarva a hajnali harangzás által, el is menekült a nélkül, hogy hármiben kárt tett volna. Ez már a második eset, hogy a váci egyházi vagyont meg akarják rabolni. Két hét előtt valami betörő a kegyes alapítványok pénztárába hatolt be álkucsokkal, de itt is csak a nagy Wertheim-kasszáig jutott, a mihez azonban hiányzott Affendákisz és Papakosza szakavatottsága, hogy azt felnyissa. Innen is eredmény nélkül távozott. A két betörést mindenesetre egy és ugyanazon személy követte el, ki a helyi viszonyokkal ismerős.

* **Érdekes válópör.** Megyeri Krausz Izidor gyáros felesége, szül. Wahrmann Renné asszony, néhai Wahrmann Mór leánya, válópört indított férje ellen, a kit, mint a keresetlevélben mondja, kimondhatatlanul gyűlöl. A budapesti királyi törvényszék tegnap foglalkozott először ezzel a pörrel, de egyelőre csak a kiskoru leánygyermek nevelése dolgában hozott határozatot. A bíróság a leányt a leányt az asszonynak ítélte oda, bár a férje ellenezte ezt. A pör érdemében később fognak határozni, mivel Krausz Izidor orvosi bizonyítvánnyal igazolta, hogy idegbaja miatt hamarosan fürdőbe kell utaznia. Az ideiglenes elválást azonban már most kimondták.

* **Antiszemitizmus és filozemitizmus.** Mikor Mikszáth Kálmántól azt kérdezték, hogy mi az antiszemitizmus és mi a filozemitizmus, erre a nagy palócza a következő kitünő választ adta:

Filozemitizmus:

A zsidót jobban szeretni, mint a hogy neki d u k á l.

Antiszemitizmus:

A zsidót jobban gyűlölni, mint a hogy neki d u k á l.

* **Rendőri hírek. Óratolvaj.** G á r c z a László kőműves-inastól, a hozzá tegnap éjjel bemenekülő Csorba Miklós ezüst óráját ellopta. Az óra duplafedelű volt s egy nyilvános helyen elzalogosította. — **Elveszett tárgyak.** Egy előkelő leány tegnap reggel a kispiacon óralánczát több értékes csingóval elvesztette. A multkori népünnepély alkalmával pedig egy 60 frt értékű arany karperecz veszett el. A megtaláló kéri a tárgyakat a rendőrséghez felvinni.

* **Rövid hírek. Sikkasztó körjegyző.** Miskolcra telegrafálják, hogy az odaváló törvényszék Lükő Géza tarjáni körjegyzőt sikkasztásért és okirathamisításért három évi fogházra ítélte. — **Rabok szökése.** A nagy-beeskereki fogházból két veszedelmes rab megszökött. Mialatt a rabok az elzárt pinczébe fát vágtak, a két gonosztevő kifeszítette rámástól a vasrácsot s úgy elillant, hogy senki észre nem vette. — **Az örökség.** Koós József gyomai gazdaember fölosztotta nemrég a vagyonát fia és két leánya között. A fiu keveselte a részét s haragot tartott a sógorával, Tóth Józseffel. Minap mialatt Tóth a tanyán szántott, a fiatal Koós ösztetüzött vele s revolverével agyonlőtte. Apját, a kit a lövés felriasztott, úgy elverte a gyilkos, hogy tizenkét seb van a fején és az arczán. A csendőrség azonnal letartóztatta. — **Léghajón az északi sarkra.** Andrée léghajója napok óta megtöltve áll. Az elindulásra minden kész. — **A sah gyilkosa.**

Teheránban már kivégezték azt a fanatikus persát, a ki Naszreddin sahot néhány hónappal ezelőtt megölte. Nyilvánosan akasztották föl óriásnéptömeg szemeláttára.

A Pável püspök ellen intézett tüntetés végtárgyalása.

— Második nap. —

Tegnap a kir. törvényszék folytatólagosan tárgyalta a nagyváradi tüntetések ügyét.

Délelőtt

kilencz órakor kezdődött meg a tárgyalás. Legelőször, a tegnap még távollevő

Dévald Dezső

vádlatot hallgatták ki.

Elnök: Jelen volt-e ön 1893. október havában történt tüntetésen?

V.: Jelen voltam, de nem hajigáltam.

E.: Felismerték önt?

V.: Tagadja s tanukra hivatkozik s a vádat Hodyán Pompejusz gyűlöletének tartja, ki akkor este ellene fenyegető helyzetet foglalt el.

Tóth György vádlott

szintén részt vett a tüntetésen, de nem mint tüntető s tiz órakor már otthol volt.

E.: A vizsgálat folyamán ön azt állította, hogy 12 órakor volt otthol, melyik hát a való?

V.: A mostani.

A tanuk kihallgatása.

Ezután a tanu kihallgatásra került a sor. Ezek nagyobbbrészt terhelő körülményt adtak elő, hol egyik, hol a másik vádlottra nézve. Első tanu volt

Zsung Miklós,

ki jelen volt a tüntetésen, felismerte a tüntetők közt Sas Ede hirlapírót, de dobálni nem látta őt. Azt nem tudja, hogy Sas tartott-e beszédet, csak azt látta, hogy felemelték. Marozsánál azt mondta Sas, hogy ilyen nagy tüntetésre nem voltak elkészülve.

Bak Lajos nem látott egyebet, minthogy Sas Edét a tömeg felemelte és éljenezte.

Sós Gergely volt rendőr vallomása felolvasztatott, mely egyedül az ismert tüntetési jelenetet adta elő.

Szírbcuz Gábor. Részt vett a rendőrség által kirendelt csoportban. A tömegben nem ismert fel senkit. Egy fiatal embert leakart tartóztatni, de a néptömeg nem engedte.

Lux Pál, ki nem jelent meg, azt állítja, hogy a tömegből hallotta éljenezni **Órley** Györgyöt s látta ugyanakkor Szücs Dezső akkori jogászt, amint a gázlámpát eloltotta a Széchenyi-téren, hallotta a tömegből **Rittig** hangját is.

Elnök: Erre vonatkozólag kijelenti, hogy mivel Szücs Dezső és Órley György a tüntetés-től távoltartózkodásukat igazolták, ellenök az eljárás be lett szüntetve.

Pekár István.

E.: Hol állt posztón?

T.: Kőfaragó-utcán. A tüntetők Sztaroveczky-utca felől jöttek, de senkit közülök fel nem ismert. Ugy emlékszik, hogy Pap László is a tömeg közt volt. A vizsgálat során tett vallomására már nem merne megesküdni, sőt vádlatlanoknak nyilvánítja azokat.

Forrás Lajos meg nem jelenvén, vallomása felolvasztatott s azt vallja, hogy a tüntetés alkalmával felismerte Siger Józsefet, ki hajigált s meg is fogta. Ez embert most is felismeri.

Lázár Tivadar.

E.: Tetszik emlékezni még a tüntetésre?

T.: Emlékszik. Akkor még Fehérváry bádogos házában lakott.

E.: Mit látott és hallott?

T.: Előzőleg hallotta, hogy olyan tüntetés lesz, amelyet még Várad nem látott. Ezt a törvényszéki pertárban hallotta. Mikor a tüntetők jöttek, ő kint állt a kapuban, de fel nem ismert senkit. Sas Ede többet magával azok közt volt, akik Nesztor lakására mentek.

Papoly Ferencz.

E.: A tüntetéshez ön is ki volt rendelve?
T.: Ő akkor a színházban volt s itt hal-
 lotta, hogy tüntetés van.

E.: Előbb nem értesült?

T.: De igen! A tüntetés előtt három-négy
 nappal értesültem. Mikor átmentem a piacra,
 egy tömeggel találkoztam, kik ablakfákkal és
 léccel voltak felfegyverkezve. Odainttem
 Kerekes rendőrt és több ablakfát elkoboztam.
 Mikor ezt bevittem, elmentem a rezidencia elé,
 hol a tömeget szétoszlásra szólítottam fel. Ekkor
 egy tintás kalamáris dobtak fel, egy fiatal em-
 ber pedig engem akart megdobni. Én legugol-
 tam s a kő nem ért. Ekkor a fiatal ember
 után szaladtam, s utól is értem s a templom-
 nál öt fejen ütöttem s a fiatal ember elszedült;
 mire magához tért, már ott volt a nép s így
 nem tudtam elfogni. A csoportban senkit sem
 ismertem fel s önmagam is csodálkoztam, hogy
 milyen ismeretlen gyülekezett.

Ügyész: Két embert, akit ön bekísért, hogy
 tudott elfogni?

T.: Mikor a léccel felfegyverkezett tömeg
 tovább ment, kettő hátrább maradt. Ezt a ket-
 tőt fogtam én el.

Kápolnay Gyula.

E.: Ktől értesült a tüntetésről?

T.: Ha jól emlékszem, a főkapitánytól s ál-
 tala ki is lettem rendelve. Mi a »Sas« előtt
 figyelő állást foglaltunk el, ekkor már gyüle-
 kezni kezdett a nép. Szándékukat tisztán még
 sem tudták, csak sejtették, hogy tüntetés készül.

E.: Hát ekkor nem sikerült megakadá-
 lyozni?

T.: De igen! A népet sikerült távoltartani
 a rezidenciától mintegy 60 méternyire. Ber-
 csey azonban beszélni kezdett. Ekkor aztán
 nem lehetett visszatartani, hanem beverték az
 ablakokat, aztán csoportokra oszlottak.

E.: Mit beszélt Bercsey?

T.: Eleget tettünk hazafiai kötelességünk-
 nek, most már elég? Bercsey különben 20—24
 lépésnyire állott tőle s így minden szavát tisztán
 kivehette. Azt azonban nem látta, hogy
 Bercsey hajított volna.

E.: Nem ösmert meg valakit?

T.: A kordonon kívül senkit. Belől a hir-
 lapírók állottak.

E.: Nem emlékezik, a hirlapírókra, részt
 vettek-e az izgatásban.

T.: Ezt nem tudja.

Arany Lajos, volt rendőr előadása szerint a
 tüntetők közül senkit fel nem ismert, arra
 sem emlékszik, hogy Lédig mint állította, neki
 és Mandelnek segített volna a rendet fen-
 tartani.

Bocsok Tamás, volt rendőr szintén senkit
 sem ismert fel. Egy fiatal embert elfogott, de a
 nép kiszabadította.

E.: Azt mondta, Bercseyt felismerte.

T.: Látott egy urat, a ki beszédet tartott
 a néphez, azóta ismeri.

A főkapitány vallomása.

Pozitív értesülést aznap a tüntetésről nem
 kapott. A gör. kath. püspök titkára értesítette
 egy névjegyen s e névjegy vétele után, a rend-
 őrséghez ment és intézkedéseket tett. Szólt
 Szabó Gábor biztosnak is és kiadta, hogy senki
 a rendőrök között estére le ne vetkezzen.
 Lőrinczy biztos, ugyanekkor jött szabadságot
 kérni, de ő nem akart adni, s el is mondta
 neki az okot.

De Lőrinczy azt mondta, hogy ha lesz is
 tüntetés, csak szombaton este lesz, hogy az
 iparosok is részt vegyenek. Erre Lőrinczyt
 elbocsájtotta. Mandel, Kápolnay és Szabó ki
 lettek rendelve a kispiacon s ő maga is ott
 volt. Nyolcz óra felé észrevették, hogy a tömeg
 mind jobban-jobban kezd gyülekezni.

Egyszer futyulást és abezugolást hallott,
 erre beszaladt a rendőrséghez s a készen álló
 embereket futó lépésben kivezényelte. Bercseyt
 látta a tömegben s éljenzett is, mikor legényei-
 vel mellette ment el. Ezalatt megkezdődtek a
 dobálások. A közpör mindég sűrűbb lett,
 kordont huzni nem akart, mert ott látta a fél
 város intelligenciáját is. Ekkor felszólította a
 közönséget a szétoszlásra. Oszlani is kezdtek,
 azonban neszt vette, hogy a szeminárium élé
 készülnek. Kocsin több rendőrt és biztost oda-

küldött. Jött egy tömeg dorongokkal s ezek
 áttörték a kordont. Katonaszág után hiába járt,
 éjjeli gyakorlaton voltak. Végre is elküldte
 Szabó biztost a tábornokhoz, így aztán sikerült
 egy század katonaszághoz jutni s ez szét ug-
 rasztotta a tömeget. A tüntetés előtt, vagy alatt
 hogy valaki beszélt-e a néphez, nem látta.

E.: Bercseyt felismerte?

T.: Akkor látta, mikor a rendőrökkel jött.

E.: Hát Sas Edét?

T.: A hirlapírók majd mind megfordultak ott.

E.: Hallotta-e hogy Sas beszédet tartott?

T.: Nem emlékszik!

E.: Meddig tartott az előkészület?

T.: Körülbelül három napig s a tüntetés
 a lapokra vezet vissza. Nem tudta előre azon-
 ban, hogy olyan nagy mérvű lesz a tüntetés,
 hogy husz házat is őrizni kellett volna.

E.: Emlékezik-e, hogy egyik kanonok el-
 küldte önhöz Pál Gábort figyelmeztetéssel.

T.: Nem emlékszik. Különben is az ő
 hivatalában ily esetek gyakran fordulnak elő.

Ügyész: *Vidosics Gyulát*, ki jelenleg a
 »Tiszántul« belmunkatársa, látta-e ön és
 ismeri-e?

T.: A kordonon belül látta, ott többször
 megfordult.

Farkas János.

Nem tudja egyáltalán, hogy 9-én mi tör-
 tént, mert ő 10-én volt csak a kispiacon
 esetnek szemtanúja.

Lázár Aurél, meg nem jelent tanu vallo-
 mása felolvastatott. Ő hallotta beszélni egy
 alacsony barna köpcös embertől, hogy tünte-
 tés lesz, hol és mikor, továbbá azt is hallotta,
 hogy kinek az ablakait fogják beverni. Sas
 Edét felismerte a tömegben. *Ügyész* és *Védők*
 kéri *Lázár* beidőzését. A törvényszék elren-
 delte.

Müller Salamon, a tüntetés alkalmával, hal-
 lotta *Kálmán Józsefet* vádolni, felismerte *Sast*
 és *Fehért*. Bercseyt nem látta. Beszélni sem
 hallott senkit.

Völgyi Ferencz és neje.

Egybehangzóan vádolják Bercseyt. Látták ki-
 jönni egy urral kert utcáról, hallották, hogy
 lázító beszédet tartott a néphez, látták továbbá,
 hogy tintás üveget vittek mindketten a kezük-
 ben s ezt Bercsey a falhoz haitotta, meg haj-
 tás után kezdett hulni a közpör. Mig Bercsey
 oda nem ért, addig a tömeg esemben és nyu-
 godtan volt. Vallomásukra, készek az esküt le-
 tenni.

Moskovicz József, előadja, hogy *Sassal*, a
 Rózsabokorban találkozott. De többet mondani
 a tüntetésről nem tud.

Szeghalmi Bálint

vallomása felolvastatott. E szerint, tényleg a
 városi képviselő testület egy része tartott ak-
 kor nap gyűlést, mely után Bercseyvel és neje-
 vel, a Süch vendéglőben találkozott. Ekkor hal-
 lotta hogy tüntetés van, s elment megnézni s
 mikor visszajött, már Bercseyt is ott találta.

Rákóczy György, sok csapáson ment keresztül
 s e csapások elvették emlékező tehetségét.
 Megesküdni semmire sem mer, azt sem tudja,
 hogy igazat beszélt-e a vizsgálat során.

Földiák Lajos, nem jelenvén meg, vallomása
 felolvastatott. Látta, hogy a nép valakit fel-
 emelt, de hogy Sas volt-e azt nem tudja.

Simon Szilárd:

Beismeri hogy segédjétől hallotta, hogy
 Bercsey volt a vezető.

Elnök az összes kihallgatott tanuk meghi-
 teltetését elrendeli ez azonban a délelőtti folyamán
 nem történt meg.

Délutáni tárgyalás.

Délután 3 órakor folytatták a tanuk kihall-
 gatását. A legtöbb tanu vallomása lényegtelen
 volt; de fen egy tanu igen terhelő vallomást
 tett az első rendű vádlottra nézve.

A délután az első kihallgatott tanu.

Kapata János.

volt. Az elnök kérdésére előadja, hogy
 részt nem vett a tüntetésben. Még azon este,
 mikor ki ment az utcára, beszélt neki Gencz

János, hogy ő is tüntetett: két ablakot tört
 be. Arra nem emlékezik, hogy a tüntetés ve-
 zetőjét megnevezte volna Gencz János.

Elnök: mivel a vizsgálóbíró előtt tett val-
 lomásával mostani előadásra nem egyezik meg,
 felolvastatta a vizsgáló bírónál felvett jegyző-
 könyvet.

Ebben Kapata János azt adta elő, hogy
 Gencz Jánostól hallotta, miszerint ő (Gencz)
 dobálta az ablakokat, s azt állította, hogy
 a tüntetőket Bertsey György és Sarkadi József
 vezették.

Kapata mindezekre most nem emlé-
 kezik.

Gencz, János tagadja, hogy gazdáján ki-
 vül másnak beszélt volna a tüntetésről. Csak
 tréfából mondta, hogy ő is tüntetett és hogy
 Bertsey György és Sarkadi József vezették a
 tüntetőket.

Szénássy János.

volt rendőr a tüntetés estéjén jött haza
 toloncz kíséretéről Nagyváradra. Megérkezése
 után azonnal ki kellett vonulnia a Kis-piacra
 a tüntetéshez.

Elnök: Kit ismert fel a tüntetések alkal-
 mával?

Tanu: Senkit sem ismert fel. Egy fiatal
 embert el akart fogni, de a tömegben ez nem
 sikerült s az ifjut nem ismerte.

E.: Nem a Bertsey segédje volt ez az
 ifju?

T.: Nem tudja.

E.: Hát Bertseyt látta a tüntetésnél.

T.: Látta, de beszélni nem hallotta. Va-
 laki mondta, hogy eleget tettünk hazafias kö-
 telességünknek, menjünk most már.

E.: Bertsey mondta ezt?

T.: Nem ösmerte fel, hogy ki mondta.

Dr. Fodor Gyula védő: Ismeri Borsodi
Lédig Miklóst; látta a tüntetésnél?

T.: Ismeri Borsodi Lédig Miklóst; látta,
 mikor Mandell biztossal együtt ment, s védte
 a rendőröket. Ekkor már a román szeminárium
 épületének ablakait beverték.

E.: Kit ismert fel a tüntetők közül?

T.: Senkit.

A halott vallomása.

Grumzó Dávid zenész időközben elhalt,
 így elnök felolvastatta a vizsgáló bírónál tett
 vallomását.

Ebben azt adja elő, hogy Bertsey György-
 gyel együtt a Schüch vendéglő kertjében a tü-
 ntetés alkalmával egy fiatal ember trombitát
 kért, de a fiatal embert nem ösméri, csak
 arra emlékszik, hogy kissé sántított.

E.: Sas ur, ez a tanu önre hivatkozik.

Sas Ede: Nem igaz, ő nem volt Schüch-
 nél s ezen a napon nem is találkozott Ber-
 tseyvel.

Bertsey György szintén tagadja, hogy trom-
 bitát kért volna a cigánytól.

Hubert Károly.

vallomását szintén felolvasták. Hubert hal-
 lotta a Kis-piac téren, mikor egy pupos ke-
 reskedő segéd felszólította a tömeget, hogy
 Fassie Sándor t. rendőr alkapitány lakásához
 menjenek s verjék be az ablakokat. Be is
 verték. Felismerné a pupos embert, aki *Davidovits*
 kereskedésében van alkalmazva.

Ezzel szemben az elnök által felhívott. *Ekker*
József (pupos) kereskedő segéd beismeri, hogy
 jelen volt a tüntetésnél, de csak tévedés le-
 het az az állítás, hogy ő biztatta a tömeget a
 Fassie lakásának a megostromolására.

Szemethy Elemér, ki a tüntetés idejében
 katona volt, Tóth Ferencz joghallgatóra volt
 terhelő tanu, azonban Tóth ellen az eljárás
 beszünttetett, így *Szemethy* kihallgatása el-
 maradt.

Balzám Béla abban az időben korrektor
 volt a »Nagyvárad«-nál. Nem látta a tüntetést,
 mert este 8-tól reggeli 3 óráig a szerkesztő-
 ségben volt. Sas Ede és Fehér Dezső este
 10 órakor már benne voltak a szerkesztőség-
 ben, még mielőtt a Goldis lakásának ablakait
 beverték volna. Később hallották a szerkesz-
 tőségben a nagy zajt, a mire mindannyian ki-
 mentek a kapuba s hallották az ablakok csö-
 röpölését, de látni nem sokat lehetett a sö-
 téségben. A szerkesztőségben beszélt Sas a

rombolásról, de azt nem említette, hogy kik voltak a tüntetők.

Zeke József a »Nagyvárad nyomdájában volt alkalmazva. A vacsora idő alatt, 8-tól 9 óráig több betűszedő társával a Kis-piaczra ment szétnézni. Ekkor látta, hogy Sas Edét egy csoport vállaira emelte. Sas Ede már este 10 órakor benn volt a szerkesztőségben. Még ez után verték be a Goldis lakásának ablakait.

Kodreau Pompejus visszavonta a vizsgáló bíró előtt mondottakat. Így most már nem emlékezik, hogy neki Kutassi Lajos kereskedő segéd mondta volna, miszerint Sas Ede, Fehér Dezső és Dévald is részt vettek volna az ablakok beverésében.

Kutassy Lajos az elnök felszólítására azt vallotta, hogy boszontani akarta Kodroant, azért mesélte tréfából az egész dolgot neki.

Valeau Aurél a tüntetési híreire ment át a Kis-piaczra, a hol már záporoként hullott a kő a püspöki lakra. Látta Lédig Borsodi Miklóst, a mint egy órási követ dobott az emeleti ablakba.

Szántay István nem volt a tüntetés színhelyén, csak két nap után beszélt valamit nála Demetrovics fodrász felesége a tüntetésről, de ő nem emlékezik rá, mit mondott.

A felolvasott jegyzőkönyvben az áll, hogy Szántaynak Weisz I. mondta, miszerint hozzá két tintás üveget küldtek, de nem tudja ki. Demetrovicsné szidta Bertseyt nála, a miért a tüntelést rendezte.

Lányi István nem tud róla, hogy atyjához küldtek volna az ipartestülettől a végből, hogy tüntetni menjenek. Két asszonytól hallottak a tüntetésről. Este az utcán látta a csoportosulást és hallotta, hogy valaki kiáltotta: Abezug Pével! de hogy ki volt, azt nem tudja.

Hubert Károly megjelenvén időközben, kihallgatott. Megerősíti a vizsgálóbíró előtt tett vallomását, hogy Eckert József hívta a tömeget a Fassie lakásához, a mit a szembesítésnél Eckert tagadásba vett.

Balogh Döme

tanult az ipartestületben a tüntetést megelőzőleg tartott gyűlésre nézve hallgatták ki.

E: Jelen volt a tüntetés délutánján az iparoskörben tartott gyűlésen?

T: Jelen voltam. Ilyen értekezlet minden városi közgyűlés előtt volt, a melyen a másnapra kitűzött tárgyakat beszélték meg. Ez alkalommal is összehívtak dr. Kálmán József által s a tanun kívül ott voltak: Stern Hermann, Andriška Károly, Mészáros József, Bertsey György, Milibák József, Szeghalmy Bálint, Csobánczy Lajos és Paksy Gusztáv.

E: A tüntetésre vonatkozólag mit határoztak ezen a gyűlésen?

T: A gyűlés végén dr. Kálmán József egy kérvényt terjesztett elő a főispánhoz címelve, a melyben, tekintettel, hogy Pével püspök ellen olyan vádak emeltek, a melyek az egész várost izgalomban tartják, egy rendkívüli városi közgyűlés egybehívását kéri.

E: A kérvényt mind aláírták, akik jelen voltak?

T: Andriška Károly és Csobánczy Lajos kivételével mind.

E: Ezek miért nem írták alá?

T: Mert még nem találták megérettnek az ügyet arra, hogy nyilvános gyűlésben foglalkozzék vele a törvényhatóság.

E: A tüntetés is szóba jött ezen az értekezleten?

T: A tüntetésről szó sem volt.

E: Az értekezlet után hová mentek?

T: Mikor az értekezletnek vége volt, 7 órakor, ő lement a Schüch vendéglő udvarára, ahol Bertseyvel, ennek nevével, Faragó Imre és neje, Paksy stb.-vel egy asztalnál foglalt helyet.

E: Ott volt akkor dr. Berkovits?

T: Látta ott egy másik asztalnál dr. Berkovicsot, Schütz Albertet, Laszky Ármint, Döry Ferenczet.

Ezután eladja, hogy a tüntetés híreire, mivel a láрма oda is elhallatszott, Bertsey György, Faragó és neje elmentek. Ő később, mintegy 5 perc múlva ment utánuk, de csak

a nagy trafikig tudtak menni, mivel a Kis-piacz már telve volt néppel.

E: Hallotta-e Bertsey hangját a tömegben?

T: Nem hallotta. Mikor oda ment, kezdtek verni az ablakokat.

E: Sötét volt ekkor, vagy égtek a lámpák?

T: A lámpák égtek.

E: Volt-e már előbb is ablak beverve?

T: Nem tudja.

E: Mikor ment el a térről és hova?

T: Schüchöz ment mintegy 15 perc múlva vissza s akkor már ismét ott találta Bertseyt nevével.

E: Sas Ede és Fehér Dezső voltak-e Schüchnél?

T: Ott nem látta őket. Fehér Dezsőt látta a Szent László-téren, a csoporttól távol karongva sétálni egy fiatal emberrel.

E: Előzetesen halott a tüntetésről?

T: Előtte való nap a színháznál mondta neki Sas, Fehér, hogy Pével mellett tüntetés lesz, mire dr. Altmann Jakab megjegyezte, hogy: igen Pével ellen. Másnap a Bazárban találkozott Sással és Fehérrel s ezek hívták, hogy menjen tüntetni s menjen el a saját házához is, mire ő megjegyezte, hogy az ő háza csendőrlaktanya. Különben az egész tüntetést ő olyannak gondolta, mint pl. volt a Kossuth diszpolgárságát leszavazó 39 bizottsági tag ellen volt.

E: Komolynak, vagy tréfának vette-e Fehér beszédét a tüntetésről?

T: Nem tudja, hogy Fehér komolyan mondta-e?

Sas: Nem emlékezik, hogy a tüntetés előtti napon találkozott volna Balogh Dömével.

Ügyész: Berkovits és asztaltársai előbb mentek-e el?

T: Nem emlékszik.

Bertsey: Emlékszik Balogh ur arra, hogy mikor dr. Kálmán József a kérvényt előterjesztette, mondta-e, hogy a kérvényt Bertsey indítványozta?

T: Nem emlékszik.

Laksz Béla hallotta, hogy az oláh szemináriumnál valaki kiáltotta, hogy ütni kell az oláhokat. Nem tudja, hogy Horvát János kiáltotta-e?

Álmosdy Sándor ugyanerre vonatkozólag teljesen azonos.

Welsz Lipót kihallgatása többször derűtlenséget okozott. Semmire sem emlékezett s mindég talán talán-okban beszélt. A vizsgálat során tett vallomásával szemben nem emlékezik arra, hogy neki tintás üvegeket küldtek volna. Lehet, hogy a segédjeinek adtak át üvegeket.

Barta András portás és Szabó János hetes azt igazolták, hogy a tüntetés estjén Horvát János már 7 órakor otthon volt a megyeháznál levő lakásán.

Lányi Gyula határozottan állítja, hogy nála senki nem volt hívni, hogy menjen a tüntetéshez. Két elmenő asszony mondta, mikor a kapuban állott, hogy a kispiaczon nagy zaj van.

Faragó Imre

határozott vallomást tett annak igazolására, hogy Bertsey velük volt s nem tüntetett.

E: Jelen volt ön a tüntetés estjén Schüchnél s kik voltak még ott?

T: Igen; nőmmel, Bertsey Györggyel, nevével stb. Berkovicsot, Laszkyt, Schützöt nem látta.

E: Jött valami fiatal ember ott Bertseyhez?

T: Senki. Egy fiatal ember jött a helyiségbe s az mondta az egész közönségnek hangosan, hogy nem is tudják, milyen tüntetés van a kispiaczon. Erre az ő (Faragó) neje kivánságára Bertseyvel kimentek egész a nagy trafikig s mindég együtt voltak. Bertsey nem csinált semmit. Mikor a főkapitány odaérkezett azt éltette, de »Abzug« kiáltást nem hallott, Bertseytől.

E: Tanuk vannak azonban az ellenkezőkről.

T: Megesküszik jó lélekkel, hogy együtt volt mindig Bertseyvel s az nem tüntetett semmit.

E: Előzőleg már beverték az ablakokat?

T: Mikor odaérkeztek Bertseyvel, már nagyon csörömpölt az ablaküveg.

Ügyész: Bertsey György mindég velük volt.

T: Bertsey György egy percze sem távozott mellőle.

Dr. Várady Zs. védő: Meddig voltak a kispiaczon?

T: Nem voltunk tovább 10 percznél.

Faragó Imréné teljes egészében azt állítja, amit férje a fentebbi vallomásban elmondott. Ő folytonosan Bertsey mellett állott s megesküszik rá, hogy nem, Bertsey nem hajtított. Az a fiatal ember, aki a tüntetés híreit kiáltotta Schüchnél, nem sántított.

Szalay Lajos és neje szintén jelen voltak Schüchnél s ugyanazt adják elő, mint Faragóék, azzal a különbséggel, hogy ők nem mentek ki a vendéglőből s így a vendéglőn kívül történetekről semmit sem tudnak. Bertsey elment a vendéglőből, de mindjárt vissza jött.

Elnök pár percze felfüggesztette a tárgyalást.

A szünet után

Ujlaki Antal

hirlapírót hallgatták ki. Este 8 órakor ment a Bémer-térről s látta a csoportosulást a kispiaczon. A hirlapírók szokása szerint arra tartott s látta a tömeget, mely hazafias dalokat énekelt. Találkozott Sas Edével, aki panaszkodott, hogy nagyon fáradt s haza szeretne menni, de ilyen zürzavarban kötelessége van a lap érdekében. Sas Edét egy csoport vállaira emelte, de azt nem tudja miért.

E: Sas Ede tiltakozott ez ellen?

T: Nagyon szabadkozott, hogy tegyék le.

E: Beszédet tartott Sas Ede?

T: Nem hallotta, de különben úgy össze volt törve, hogy nem is szónokolhatott. Az óriási zajban ez képtelenség is lett volna.

E: Sas Ede hova ment a kispiaczról?

T: Nem tudom merre, de a szerkesztőségbe ment, mert már 9 óra után valamivel telefonon beszéltem vele a szerkesztőségben.

E: Milyen megállapodás jött létre a hirlapírók között a Müller czukrászdában.

T: Erről nem tud semmit, s különben is nővéreivel volt és így nem volt semmi megállapodásnál.

E: A vizsgálat során mondta, hogy Sas csillapító beszédet mondott.

T: A kifejezés volt téves, mert Sas csak szabadkozott a felemelés ellen.

E: A vizsgálat során azt is mondta, hogy megállapodtak, miszerint mindenütt ott lesznek, de tevékeny részt nem vesznek a tüntetésben.

T: Erre nem emlékezem.

E: Minek tulajdonítja azt, hogy a Vulcan József ablakát nem törték be. Azt mondta a vizsgálatkor, hogy azt az újságírók akadályozták meg.

T: Nem emlékszem rá.

Ezután elnök felolvassa a vizsgálat alkalmával felvett jegyzőkönyvet. E szerint a tömeg kívánta, hogy Sas beszéljen s mondott is pár csillapító szót és a tömeg a Kossuth nótát és a szózatot énekelte. Továbbá azt vallotta a vizsgálat során, hogy megállapodtak, miszerint az újságírók mindenütt ott lesznek, de tevékeny részt nem vesznek a tüntetésben.

E: Ki akadályozta meg Vulcán József ablakának bezuzását?

T: Dr. Kálmán József mondta a már ostromra készülő tömegnek, hogy Vulcán lakását ne bántásák, mert az jó hazafi.

Biró Károly volt ipartestületi alkalmazott semmit sem tud arról, hogy az ipartestületből tintás üvegeket küldöztek volna szét, valamint arról sincs tudomása, hogy az iparosokhoz küldött volna Bertsey azért, hogy őket a tüntetésre felhívja. Nem ismert fel senkit a tüntetők közül. A tüntetés napján Bertsey csak reggel volt pár percig az ipartestületben.

Spitz Manó betegsegélypénztári alkalmazott szintén nem tud semmit arról, hogy Bertsey üvegeket osztogatott volna szét s hogy felhívta az iparosokat a tüntetésre.

Welsz Sámuel tudja, hogy egy pár üveget bepakoltak, de nem tudja, minek s nem hallotta, hogy Bertsey valamit mondott volna.

Sarkady József

tanu kihallgatására kerülén a sor, Bertsey György Sarkadi kihallgatása ellen szólalt fel, mert neki ellensége. Elnök azonban kijelentette, hogy a kihallgatás ellen nem lehet tiltakozni; majd a védő dolga lesz a tanuzás elfogadása ellen nyilatkozni.

Sarkadi József előadja, hogy ellene hajszát indítottak s ezért nem is választották meg 1893-ban. A tüntetés idejében nem volt köztük ellenségeskedés, mert nem tudta, hogy Bertsey a főintézője az ellene indított hajszának.

E.: ki volt a tüntetés intézője?

T.: Nem tudja.

E.: Kik közt volt a tüntetésre nézve megállapodás?

T.: Nem tudja.

E.: Felhívták az iparosokat a tüntetésre.

T.: Igen. Akkor tárgyalták a Pável ügyet mindenütt, s így az iparos körben is, és beszélték, hogy tüntetés lesz. De az volt a terv, hogy egy intelligens publikumból álló tömeg hazafias tüntetést rendez, a melyben ő is részt vett volna. A tüntetés napján délután 3 órakor szokatlan bejáraton megjelent Bertsey az iparos körben s azt mondta neki (Sarkadinak), hogy ha Batáry Gyula szolgálja feljön, utasítsa, miszerint hordja szét az üvegeket s aztán menjen a Bertsey lakására. Ő megnézte az üvegeket s azt mondta Bertseynek, hogy ebből nem lesz jó, mert nem helyes olyan csöcselékbe bevinni a tüntetésbe, akiket aztán nem lehet visszatartani. Tíz-tizenkét üveg volt, s ebből adtak Mandell nyomdászatanulónak is, ki éppen fennjárt az ipartestületnél.

E.: Az iparosokat felszólították, hogy vegyenek részt a tüntetésben.

T.: Nem tud arról, hogy felszólították volna az iparosokat erre nézve.

E.: Bertsey is részt vett-e a tüntetésben?

T.: Ezt nem tudom.

E.: Nem azért beszél-e most tanu így, mert Bertseynek ellensége?

T.: Nem, erre esküszik.

E.: Mi volt az üvegekben?

T.: Nem tudja. De Lusztig festő volt nála s előadván, hogy Bertsey tőle festéket kért. Adjon-e ő figyelemzette, hogy ebből baj lesz, ne adjon festéket.

Dr. Várady Zs. védő: Mi lett az üvegekkel?

T.: Nem tudom.

Dr. Várady: Mikor vált meg az ipartestülettől.

T.: 1896-ban.

Dr. Várady: Igaz-e, hogy ön ellen bűnvádi feljelentést tettek sikkasztásért, a mely alól felmentették.

T.: Igaz; de az eljárást beszüntették.

Dr. Várady: Mikor értesítette tanu Zigre Miklóst s mikor ajánlották fel többben, hogy tanuskodni fognak Bertsey ellen.

T.: Egy alkalommal beszélt az utcán Diamandival, aki erősen vádolja Sipos Orbánt a tüntetés rendezésével. Erre tanu azt mondta, hogy Bertsey az oka atüntetésnek, mert a csöcselékkel felbérelte.

Bertsey: Mikor a hajsza Sarkadi József ellen megindult, már haragban volt vele.

T.: A hivatalban közte és Bertsey közt mindig voltak differenciák, de ezt nem vitte át soha a személyes térére.

Az idő előre haladván, elnök a tárgyalást berekesztette s a folytatólagos tárgyalást ma, pénteken reggel 9 órára tűzte ki.

SZINHÁZ.

A bányamester.

— Augusztus 12. —

Szerencsés választásnak tartjuk, hogy a vendég Ámon Margitot a »Bányamester«-ben léptette fel az igazgató, mert Nelly szerepe könnyen megjátszható, nem fárassza ki személyesítőjét s mégis alkalmas ad a jó tulajdonságok kitüntetésére — en miniature. Ámon Margit k. a. különben nagyon otthonosan érezte magát a színpadon, még akkor is játszott, mikor nem volt előtérben. Ez az első biztató jó tulajdonsága a különben teljességgel színpadi

alakkal bíró fiatal vendégnek, ki meggyőzően csinos, élénk arcú, nevetős, csintalan szemű vendégművésznőnek. Az a kis lámpaláz, mely nélkül első debütálása képzelhető, idővel elmúlik, mint elmult az utolsó felvonásig, melyben egy betétet énekelt sikerrel s bájosan. Röviden véleményünk a következő: Igazi szubrett tehetség, hozzávaló kellékekkel; — hangja kellemesen csengő, s ami öröndetes, mind a három regiszterben ki van fejlődve, különösen a közép-regiszter. Felső hangjairól csak később lehet szó. Kiejtése tiszta, beszéde egészen érthető. Rutin teljesen hiányzik, amit tud, az a temperamentum adománya. Szóval a jövő a vendégművésznőé, ha tanul, igyekszik rutint szerezeni s nem bizza el magát a sok-sok taps és koszorúért, amit tegnap kapott.

S. Áldor Juliska (Fichtenau) ragyogtatta hangját s kedvesen játszott. Triója Kantayval s a vendéggel, duettje Kassayval hatást keltett.

Kassay Károly Martin szerepében szerencsésen mutatta be magát végre a közönségnek. Játéka egy énekesnél meglepő s kifogástalan, sok kedély van benne, hangja pedig behízelgő, hajlékony, bár nem nagy terjedelmű. Megérdemelte a sok tapsot.

Szokott jóízű Zwak volt Vendrey, finomul s könnyedén énekelt Mezey, kinek hangja érzékeny csengett, Levey (Tsida) és Vank (Dusel) jól töltötték be kis szerepüket. Karok kifogástalanok. Zenekar fél hanggal magasabban játszott.

Hírek a szinkörből. Ma a Szókimondó asszonyosság kerül színre, a czimszerepet Cserny Berta, a nápolyi királynét György Ilona, Eliza hercegnőt Laczkó Aranka, Lavanyét Lányi Edit, Canissy grófnét Turchányi Olga, a három mosóleányt Vendreyné, Béres Mariska és Bajnóczy Valéria, Napoleont E. Kovács Gyula, Lefebret Kassay Károly, Neiperg grófort Klenovits, Savaryt Janovics, Depró-tánczimestert Vondrei, Lervy udvari szabót Leövey, Cop cipészt Rózsahégyi játszá. Holnap — szombatán két előadás lesz. Délután a Királyné dragonyosát adják, felhelyárrakkal, este pedig Goldstein Számi az új honpolgár kerül színre. Több helyről nyilvánuló tudakozódás és érdeklődés folytán az igazgatóság 5 heti pihentetés után megismételteti ezen mulattató bohózatot.

Igazságszolgáltatás.

Egy potyafráter. Nem igen hallott még a világ olyan perről, mint a minő legközelebb a bécsi belvárosi kerületi bíróság előtt kerül döntésre. H. Ernestine pert indított egy könyvelő ellen hatszáz vacsora költségeinek megtérítésére. A rendkívül érdekes vádlevél tartalma a következő: Négy éve már, mondja a panaszosnő, hogy L. könyvelő leányommal megismerkedett. A fiatalok megszerették egymást s csakhamar megöltük az eljegyzést. A vőlegény azonban a lakodalmat napról-napra huzta-halasztotta, míg végre négy évi idő után kijelentette, hogy a házasságtól visszalép. A négy év folyamán vádlott mintegy hatszáz vacsorát fogyasztott el nálam, ami egy étkezés költségeit 25 krnyi mérsékelt összegben állapítva meg, 150 frtot tesz ki. L. ur továbbá házamhoz hozta nővérét, ki három héten át élvezte vendégszeretetemet; a tartás költségei fejében 21 frtot követelek. Végül pedig az eljegyzési lakoma és az eljegyzési kártyák nyomtatása és szétküldése 26 frt 40 krnyi költséggel járt. Végül a panaszosnő kéri a bíróságot, hogy vádlottat a fentiek alapján 221 frtban marasztalja el. Az exvőlegény azonban erőlesen védelmezi magát, kijelentve, hogy mindezzel szemben, hogy ő volt menyasszonyát gyakran vezette színházba és egyéb mulatóhelyekre, a mi szintén kiadásokkal volt összekötve. Végül pedig kifejezést ad annak a nézetének, hogy a vádlevélben kifejtett igényeknek nincs törvényes alapja. Kiváncsian várjuk a fin de siécle jogeset eldöntését.

Pör egy piczi száj miatt. Ramos, párisi színész és a Variété színház igazgatója közötti perben most döntött a bíróság. A színész és az igazgató tudvalevőleg azon kevertek perbe, hogy Ramos kisasszonytól meg-

vonták egy kiállításos darabban a postás szerepét, mert a rendkívüli szépsége miatt a szerepre különben alkalmas színésznek a szerzők nézete szerint olyan piczi volt a szája, hogy nem tudta a »La Poste c'est moi qui est la poste!« szavakat kellő hangsúlyozással ki-ejteni. Ramos kisasszony erre nem elégedett meg a neki kiosztva »kis macska«-szereppel és betegséget adva ürügyül, vidékre ment. A színész és az igazgató kölcsönös kártérítési pöre és a színész szájának kérdése nagy fejtörést okozott a bírónak, aki végre is mind a két kártérítést elutasította, de elmarasztalta az igazgatót a perköltségekben. Azt a fontos kérdést azonban, hogy igazán olyan iczi-piczi-e a színész szája, mint ahogy ezt a darab szerzői állították, a bíró nem akarta eldönteni.

REGENY-CSARNOK.

A szökött leány.

— Elbeszélés. —

Írta: Kincs István.

O megrezzent s levette Emiliáról tekintetét. A leány azt hitte, ez bűnösségének a jele, pedig csak a jóbarátné remegése volt, hogy oly titkot érintett egész véletlen, mely képes volna két kebel boldogságát megásni. Nem tudta még akkor, hogy Emilia előtt már nincsen rejtve saját mellőzöttsége. S ez a tévedés bilincset rakott ajkaira. Hanem azért a Gyiróty leány szavai mégis szelet vetettek ben-ejébe s ez a gyanakodás magával nőttön növe végre orkánná fejlődött. Nem birt már vele. A fiatal asszony nyugalma eltűnt különösen Emilia eltűnése után. Összeroskad, ha nem talál támaszt. És ezt a támaszt bátyjában, Bélában kereste.

Mindent elmondott neki:

S lám a fiatalruber elégtelennek éri erejét reá, erősebb támaszt keres. S e támaszt Emiliában akarja föltalálni.

És föl fogja találni.

Emilia, ki eddig maga is támaszra szorult volna, most egyszerre erősnek érezte magát. Szívébe önbizalom szállt, lelkét megacélozta a szenvedés. A tudat, hogy mostohája, illetve barátnője iránt igaztalan volt, egy rég nem ismert hurt pendített meg bensejében, a bocsánatot esdő, odaadó szeretetét.

Hosszu volt e szünet, soká tartott Emilia hallgatása. Végre fölemelkedett, kezét nyújtá Vársanyinak s igaz érzéssel szorította meg.

— Köszönöm, mondá elfogulva — önnek, uram, nagy köszönettel tartozom. S most megyek Zsófihoz.

Nem várt feleletet: mindjárt megindult. Béla szótalan követte. Ismét kiment a szabadba. Érzelmek megtalálták az egyensúlyt. Boldognak érezte magát, hiszen, tudta ő már, hogy e két nemes szívet ismét összehozta.

Emilia pedig ideges kézzel rontott az ajtón be barátnőjéhez. Gyirótyné éppen az ablak mellett pihent egy karosszékekben. Tévedező szemek a messze távolban kutattak: czél nélkül csüngtek a vándor daru vonulásán, a hol eltűnő, hol meg újra előbukkanó napsugár rezgésén.

Gondolatai is messze kalandoztak. Eszre se vette, hogy valaki belépett hozzá.

Emilia vállára tette kezét.

A szép asszony megrezzen, fölvetette tekintetét. S hogy látogatóját megismerte, fölszökött hirtelen helyéről s egy lépést tett feléje.

Ott állott a két fiatalnő egymással szemben.

Emilia magas karcu természetével s hollófürtökkel árnyalt szabályos vonásaival megragadó jelenség volt e pillanatban. Ég fekete szeméből önértet surgárzott, kissé összevont szemöldökei szilárd akarat elhatározásról tettek tanúságot s egész lényén mégis egy neme ömlött el a szerető gyöngédségnek, a kérve könnyörgő odaadásnak.

Ez a leány élénk ellentéte volt a másik nőnek. Zsófi, bár szinte magas, kevésbé volt szobori természet; ez az asszony inkább vonzó természetességével hatott. Kerek arcza jószágos tekintetével bizonyos gyermekiességet kölcsönöz-

tek neki, de most szelid vonásai fölé a megdöbbenés lehelte alig észrevehető nyomait.

Oly szép volt mindakettő, a mint így egymással szemközt állottak. Minthacsak érezték volna a pillanat ünnepélyességét, egyik se mertte megtörni a csendet.

Végre Emilia törte meg. Tekintetét gyengéd odaadással emelte a fiatal asszonyra. Szemeibe önkénytelen csillogni kezdett valami nedvesség, ajkai remegni kezdtek s rezgő megindító hangon mondá:

— Bocsáss meg, Zsófi!

A következő pillanatban ott pihentek egymás keblén. Mindketten zokogni kezdtek. S e könyvek elmosták a szomorú múlt sötét emlékeit, tarolt szívükben ismét kisütött az a sugár, mely nélkül a szívben soha virág nem fakad, s melyet az emberek szeretetnek neveznek.

Mikor az áradó érzések lassan ismét visszaléptek medrökbe, kifejtettek egymás karjából s újra hosszú szünet állott be.

Ott ültek egymás mellett. Nem tudták, hol vegyék föl a fonalat, hogy szavam visszaemlékezéseket is ne támaszszanak egyuttal föl halottaikból. S a mellett olyan jól esett nekik ez a némaság. A dobogó szívek beszéltek csak s ezek azt mondták, jövőre vállvetve néznek majd farkasszemet minden megpróbáltatással.

Itt eszébe jutott Emiliának Béla kérése. Megigérte neki, hogy hugát támogatni fogja küzdelmében. Igen, segítségére lesz e gyenge nőnek.

De hogyan? mikép?

Egy gondolata támadt. Küzdött ellene, de újra s ismét visszatért. Üldözte, nem tudott menekülni előle. Szíve föllázadt ellene, de az békóba verte minden egyéb gondolatát.

Küzdött magával.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

Az új nunczius.

Bécs, aug. 13. (Saját tudósítónk táv.) Talliáni, az új pápai nunczius tegnap gr. Goluschovszky, közös külügyminiszternél volt. A kettő régebbi idő óta ismeri egymást. Mielőtt Talliáni Rómából elindult, hosszasan érintkezett a kormányval és annak képviselőivel.

A hatalmak és Kréta.

Paris, aug. 13. (Saját tud. táv.) A törökök vad mérszárlásai következtében az európai nagyhatalmak közt tárgyalások folynak az iránt, hogy hadi hajókat küldenek Krétára a keresztények oltalmazására.

Sztrájkok.

Budapest, aug. 13. (Saját tudósítónk táv.) A jutagári sztrájk még mindig tart. Sem a munkások sem a gyár vezetősége nem enged. Többször tárgyalásokba bocsátkoztak már, de nem sikerült megegyezniük. A sztrájkolók most úgy akarják megpuhítani az igazgatóságot, hogy felszólítják a bécsi gyártelep munkásait, hogy szüntessék be ők is a munkát, míg az igazgatóság nem teljesíti a budapesti munkások kívánságát. Egyik fővárosi napilag ma azt javasolja, hogy a dalnok-utczai Schuler-féle tollgyárban a munkások sztrájkolnak, mert az igazgatóság bérüket leszállította. A dologból annyi az igaz, hogy néhány munkás tegnap elment a gyárból, mert valami új árszabály életbeléptetéséről hallott. Ez a néhány munkás ma reggel ismét munkába állott és így sztrájkról s bérleszállításról egyáltalán nincs szó.

Betörők elfogása.

Budapest, aug. 13. (Saját tud. táv.) A rendőrség ma kézrekerítette az üllői-ut 9. és a vas-utca 17. sz. házakban történt betörés tetteseit. A betörők Gottfried Káryly 23 éves faczér pinczér és ennek öccse Gottfried Béla 20

éves szintén faczér pinczér. Hernád-utca 21. sz. a lakásukon 400 forint értékű ékszert és nagymennyiségű finom fehérneműt talált a rendőrség, amely szintén betörésekből származik.

KÖZGAZDASÁG.

Az állampénztár feleslegeiből a magyar pénzügyminiszter tegnapelőtt öt millió forint értékű 20 koronás aranypénzeket helyezett el az osztrák-magyar banknál, melynek ellenében 3 és fél százalékos kamatozó osztrák sóbánya-jegyeket vett át. Ez eddig nem fordult elő, célját nem értjük, de talán mégis czélszerűbb a pénztári feleslegeket ily módon gyümölcsösíteni, mint azokat kamat nélkül a bankok rendelkezésére bocsájtani. A bankoknak persze nem tetszik ez a tranzakció s el lehetünk rá készülve, hogy a liberális lapok is megtámadják érte a kereskedelem fontos érdekeivel szembe forduló pénzügyminisztert.

Árpa- és komlókiállítás. A szeptember 12-től 28-ig tartandó árpa- és komlókiállításban való részvételre a földmívelésügyi minisztérium kiállítási irodája már kibocsátotta a fölhívást. Fölvilágosítással szívesen szolgál Rodicky Jenő dr. csoportbiztos (Budapest, földmívelésügyi minisztérium.)

A munkakiállítás berekesztése. A mesterinasok, segédek és munkások időleges kiállítását augusztus 15-én bezárják. Ugyanakkor hozzáfognak a csarnok kiürítéséhez és a tárgyak elszállításához, a mi annál inkább szükséges, mert már 29-én ugyanabban a csarnokban a kertészeti kiállítás nyílik meg, a melynek az installációja legalább két napot vesz igénybe. A tárgyak becsomagolását és elszállítását 16-án reggel öt órakor kezdik meg s ugyanekkor csomagolják ládába és csomagokba a vidéki kiállítók tárgyait és azokat a megvásárolt tárgyakat, a melyeket vidékre kell küldeni. A díjak, jutalomkönyvek és elismerő oklevelek ünnepies kiosztása csak később meghatározandó időben fog megtörténni, a mikorra a díszesen kiállított művészi kézből származó oklevelek elkészültek. A fővárosban a díjak kiosztása az ünnepségek csarnokában lesz s arra az összes kitüntetettek meg fogják hívni. A vidéki kiállítóknak az illető helyi bizottságok fogják a megítélt díjakat ünnepiesen átadni.

Nagyváradai hetivásár.

— Augusztus 11. —

Vásári árjegyzék a nagyváradai piacon 1896. Augusztus 11-ik napján tartott vásárban eladott természetmennyek és élelmiszereknek.

Ó buza 5.55 Uj buza 5.40 Kétszeres buza, 4.60—4.50. Rozs 4.50—4.40 Árpa 3.30—3.20 Zab 5.—5.70 Tengeri 4.10—4.— Borsó 13.20 Lencse 15.— Bab 7.50. Köleskása 11.70 Burgonya 2.30 Lángliszt 12.— Zsemlyeliszt 11.20 Fehérkenyér liszt 10.70 Barnakenyér liszt 9.— szalma fuvarral 2.50 Szalma fuvarral 1.40 Szalonna 52.00 6 kiló zsúpp-szalma 08 kr. 150 kgrm. alom-szalma 04 kr. 1 köbméter tűzifa. bikk 3.—, tölgy 2.80, cser 3.20. 100 kiló marhahus 52.—. Öntött gyertya 54.—. Lámpaalaj 50.—. Egy liter bor 60, uj 40. Pálinka 36 szilvapálinka 95, szesz 85. Egy métermáza kő-só 10.70, nyers fagygyu —25, olvasztott fagygyu —34, szappan —25, birka gyapju — magyar gyapju 41.—. Egy hektoliter ó-bor 36.— uj bor 28.—, méz 1.—, kemény faszén 1.50, puha faszén —, kendermag 9.50 köles 6.10 reepeze 10.—, dió 26.—, mogoró —, aszu szilva 20.—. Egy kilogramm savanyu káposzta —, szalonna 60, sertéshus 52, juh-hus 34, veres hagyma 11, fog-hagyma 28, bors 1.60, paprika 1.20 barnakenyér 9. Egy liter kőolaj 20, 1 mm. Bükköny 0.00 mm. Luczernamag —, frtíg, 1 mm. Lóhere —, — 1 mm Burgondi —.

Marha ártáblázat 1896. agusz. 11-ről egy pár első rendű jármás ökör 290—330 egy

pár másodrendű jármás ökör 218, 270, egy pár harmadrendű jármás ökör 115, 185. 1 pár fejős tehén 100—180. 1 drb. vágó ökör 250 kgr. 60—85 1 drb. vágó tehén 150 kgr. 48—64, 1 drb. veres borju 10—15 1 drb. fél éves borju 18—28. 1 drb. egy éves borju 26—42. két éves borju 30. 55. 1 drb. hizott sertés —, — 1 pár fél éves sertés —, — 1 pár egy éves sertés —, — 1 pár két éves sertés —, —, egy drb. jó igás ló 75.—105 1 pár ökörbőr 15—21. egy pár tehénbőr 12—16 borjubőr 4—5.50, 1 pár lóbor 8—9. 1 pár juh-bőr 0.00—0.00

Forgalmi kimutatás 1896. évi agusz. hó 11-ről: Tiszta buza körülbelül 1500 hltr, kétszeres buza 600 hltr, rozs 1800 hltr, árpa 500 hltr. zab 300 hltr, tengeri 100 hltr, burgonya 900 hltr. Lábás jószágok: Hizott sertés mintegy — drb, félhizott — sovány —, süldő —, malacz —, hizott marha 23, jármás ökör 387, fejős tehén 230, borju 323, bivaly 9, juh és bárány 100 ló 315.

Terménytőzsde.

Budapest, auguszt. 13.

B u z a tavaszra, bácskai	6.41
» tavaszra, északi	6.42
» szeptember-októberre, bácskai	6.78
» szept.-okt.-re északi	6.79
R o z s tavaszra bácskai	3.58
R o z s tavaszra, északi	3.59
T e n g e r i, junius-juliusra, bácskai	0.—
» jun.-jul.-ra, északi	0.—
R e p c z e augusztus-szeptemberre, bácskai	10.90
» aug.-szept.re, északi	10.50

Bécs, auguszt. 13.

B u z a tiszai	7.05—7.40
» bányai	6.90—7.25
» bácskai	6.85—7.25
» szokványáru ószre	6.60—6.62
B u z a szokványáru tavaszra	6.93—6.95
R o z s tiszavidéki	6.05—6.10
» szokványáru tavaszra	5.60—5.62
» szokványáru tavaszra	5.90—5.95
T e n g e r i magyar	4.05—4.12
Z a b, magyar kereskedelmi	6.60—6.75

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1896. auguszt. 13.

Magyar aranyárjádék 4%	122.—
Magyar koronajárjádék	99.25
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 ¹ / ₂ %	124.—
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 ¹ / ₂ %	101.75
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	122.—
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	97.50
Italmérségi jog megváltási kötvény	100.—
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	97.—
Magyar nyereségy-sorsjegy-kölcsön	133.—
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölcsön	138.50
Osztrák járadék papirban	101.50
Osztrák járadék ezüstben	101.50
Osztrák járadék aranyban	123.25
Osztrák korona járadék	101.—
1860. osztrák államsorsjegyek	145.50
Osztrák magyar bankrészevény	970.—
Magyar hitelbank részevény	388.—
Osztrák hitelintézeti részevény	360.10
Osztrák-magyar államvasuti részevény	357.—
20 frankos arany (Napoleonador)	950.—
Német birodalmi márka	58.65
London vista	119.70
Páris vista	47.55
20 márkás arany	11.72

NAGYVÁRADAI SZINKÖR.

Pénteken, 1896. augusztus 14-én,

a kolozsvári országos nemzeti színház személyzetével

Este fél 8 órakor rendes helyárrakkal:

SZÓKIMONDÓ ASSZONYSÁG.

Vigjáték 3 felvonásban.

Kezdeté fél 8, vége 10 órakor.

Holnap, szombaton 1896. augusztus hó 15-én,

GOLDSTEIN SZÁMI,

(az új honpolgár.)

Eredeti énekes bohózat 3 felvonásban.

Elő készületen:

Éjjel az erdőn.

Idyllikus színmű 3 felvonásban.

HOLTOMIGLAN.

Énekes színmű 3 felvonásban.

Felelős szerkesztő: **CSIPPÉK FERENCZ.**

NAGYVÁRAD-SZÖLLŐSI GŐZSÖRGYÁR

forgalom megnyitási jelentése.

Van szerencsénk tudatni, hogy a **Nagyvárad mellett fekvő Pecze-Szöllősön** ujonnan épült

SÖRFŐZDÉNKBEN

a forgalom folyó évi augusztus hó 2-án megkezdődött, a mikor is a kiváló minőségű, megfelelő erősen főzött és kitünően érlett

MÁRCZIUSI és LÁSZLÓ SÖRT

áruba bocsátottuk.

Megrendelések úgy hordók, mint palaczkokban (ládánként 50 palaczkjával) közvetlenül gyárunkból, vagy esetleg Nagyváradon a Nagy-piacz-téri Kereskedelmi Palotában levő városi irodánk útján, haladéktalanul pontosan eszközöltetnek. Nagyvárad városában házhoz szállítva.

Kérve a mielőbbi és minél számosabb szives megbízásokat,

maradtunk kiváló tisztelettel

145 15—15

Nagyvárad-Szöllősi Gőzsörgyár.

Lapunk számára hirdetések felvételnek.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA

Nagyvárad, Apáczka-utca 3. szám.

MŰVEK,
FOLYÓIRATOK,
HIRLAPOK,
FONALZATOK,
GAZDASÁGI
NYOMTATVÁNYOK,
EGYHÁZI,
KÖZSEGI
ÉS EGYEB
HIVATALOS
NYOMTATVÁNYOK,
KÖRLEVELEK,
LEVÉLBORITÉKOK,

ELVALLAL ÉS RÉSZIT:
IZLÉSES KIVITELBEN

mindennemű

nyomdai munkákat

jutányos árak mellett.

Videki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

LEVÉLFEJEK,
SZÁMLÁK,
FALRAGASZOK,
RÁLI MEGHÍVÓK,
TÁNCZRENDEK, ÉTLAPOK,
NAPTÁRAK,
PALACZKFELIRATOK,
NÉVJEGYEK,
GYÁSZLAPOK,
STB., A
NYOMDAI SZAKBA
VÁGÓ
NYOMTATVÁNYOK
KÉSZÍTÉSE.

PAPIR- és IRODASZEREK

* * * * * raktara. * * * * *

Kitünő minőségű, czégünkkel ellátott aczéltollak.